

ಅಧ್ಯಾಯ - ೬

ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಐತಾಹಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಭ್ರಾನ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ೯೦ದಿನ ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆಯೇ ಆಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಕರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಗೂ ಈ ಪ್ರರಾತನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಒಮ್ಮ ಸಮರ್ಪಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ೯೦ದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ದುವ ಅನೇಕ ಆಡಳಿತ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಪದ್ಧತಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯೇ ಆಗಿವೆ.

ಭಾರತೀಯರ ಆಡಳಿತ ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆಗಳಾದ ಮನುಸ್ಯತ್ವ, ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಶ್ರುತಿನೀತಿಸಾರ ಮತ್ತು ಕಾಮಂಡಕ ನೀತಿಸಾರ ಕನಾಟಕವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ದೇಶದ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಸರವಾಗಿದ್ದು, ಹಲವು ಶಾಸನಗಳೂ ಸಹ ಇವುಗಳ ಪ್ರಭಾವವನನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಕನಾಟಕ ಗಂಗ ಅರಸ ದುರ್ವಿನೀತ ಗಂಗನನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಮನುವಿನೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ, ಗಂಗದೋರೆ ನೀತಿಮಾರ್ಗನು ತನ್ನ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವನ್ನು ಶ್ರುತಿ ನೀತಿ ಸಾರದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ, ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ, ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆ: ಸಾಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ (ವಿದೇಶಾಂಗ ಮಂತ್ರ), ರುಜ್ಜುಕ (ಬಾಂದಿನವನು) ಮೊದಲಾದ ಹುದ್ದೆಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಕಂಡಾಯ, ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಾನ ಮೊದಲಾದುಪುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದಶಗ್ರಾಮ ಪದ್ಧತಿ (ಹತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗ) ಆಧಾರಿತ ಆಡಳಿತ ವಿಭಜನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪಿಯಲ್ಲಿ ದುರುತ್ತದೆ. ೧೦೧೦ ರಂತಹ ಆಡಳಿತ ಘಟಕ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮನುಸ್ಯತ್ವಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪರಾಶರ ಮಾಧವೀಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೂ ಮನುವಿನಿಂದ ಸೂಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಂದಾಯ ತೆರಿಗೆ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು

ಪಾಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಪುರಾತನ ಕೃತಿಗಳಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮುಮ್ಮೆಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ವಿರಚಿತ
‘ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ್’ ಮತ್ತು ಸೋಮದೇವಸೂರಿಯ ‘ನೀತಿವ್ಯಾಕ್ಯಾಮೃತ’ಗಳೂ ಸಹ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿಗೆ
ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿದ್ದು, ಅವು ಕೂಡಾ ಈ ಪತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಹಿತೆಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಮುಸ್ಲಿಂ
ಆಡಳಿತಗಾರರಾದ ಬಹುಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಆದಿಲ್‌ಷಾಹಿಗಳಾಗಲೀ ಬಲವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ್ದ ಹಿಂದೂ ಆಡಳಿತ
ಕ್ರಮವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಆಶ್ಕರ್ಷಿಸಿದ್ದರು. ಕದಂಬರು, ಗಂಗರು, ಆದಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರ
ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹೀ ರಾಜನು ಧರ್ಮ ಮಹಾರಾಜನಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಈ
ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಚಾಳುಕ್ಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಥಮವಂತಿ ಸಂಧಿ ವಿಗ್ರಹ(ವಿದೇಶಾಂಗ ಮಂತ್ರಿ), ಪ್ರಸಾಯಿತ (ರಾಜವಸ್ತು ರಕ್ಷಕ), ಮನೆವ್ಯಾಧಿ(ಅರಮನೆಯ
ಉಗ್ರಜಾಧಿಕಾರಿ), ಅಂತಹ ಪುರಾಧ್ಯಕ್ಷ (ರಾಜೀವಾಸದ ಮೇಲ್ಮೈಚಾರಕರು), ಮಹಾಭಂಡಾರಿ (ಖಜಾನೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ)
ಮೊದಲಾದವರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಯ್ಯಳರಲ್ಲಿ ಬಾಹತ್ತರನಿಯೋಗಾಧಿಪತಿಯೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯೂ(೨೨ ಆಡಳಿತ ಶಾಖೆಗಳ
ಅಧಿಕೃತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ) ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಜನರು ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ
ಮಹಾದಂಡನಾಯಕರೆಂಬ ಬಿರುದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕೆಲವು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು
ಸೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜನ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯುವರಾಜನೂ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹ ಅಥವಾ
ವಿದೇಶಾಂಗ ಮಂತ್ರಿಯ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕೆಲವು ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಅವುಗಳ
ರಚನಾಕಾರನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರ, ದೇಶ ಅಥವಾ ಮಂಡಳ
ಎಂಬುದು ಪ್ರಾಂತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಒಂದನೇ ಅಮೋಝವರ್ಷನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಮಂಡಳಗಳನ್ನು
ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಮಂಡಳದೊಳಗೆ ವಿಷಯ ಅಥವಾ ನಾಡುಗಳಿದ್ದವು.

ಪ್ರತಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಅಡಳಿತ ನಡೆಸಲು ಹಿರಿಯ ರಾಜಪುತ್ರನಿಧಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರುಗಳು ರಾಜನಿಂದ ನೇಮಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕೆಲವೇಮೈ ಒಂದು ಪೂರ್ವದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ವರ್ಗ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತತ್ತು. ಕೆಲವೇ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಯ ಪಾಳೆಗಾರರು ಹಂತ ಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಅಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

గ్రామకూడి అథవా గొండను (గొడను)గ్రామ ముఖ్యస్తునిగిద్దను. గొడన ఆధీనదల్లి తిలారుచు మత్తు తోటిగిభింబ గ్రామ సిపాయిగభు ఇరుత్తిద్దరు. గ్రామలేక్కగరన్న యుక్కరెందూ నంతరద కాలగభల్లి 'కరణం' 'అథవా 'కరణకు' మత్తు 'సేనభూష (శ్వామభోగ)నెందు కరయుత్తిద్దరు. నాడుగభు నాడగొడరన్న హోందియత్తిద్దపు. ఈ అధికారిగభు నేమకాతియు వంతపారంపయ్యవాగిద్దపు.

‘విజయనగరదల్లి కేంద్ర సచివాలయపిద్మదన్న అబ్బలోరచాకో మత్తు న్యూనిస్ వివరసిద్ధార్థ రాయస్కామి’యు సామూజికుద ముఖ్య కాయిఫర్మయాగిరుత్తిద్దను.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ 'ಅಮುಕ್ತ ಮೊಲ್ಯ' ಎಂಬ ತೆಲುಗು ಕೃತಿ ಕೌಟಿಲ್ಯನ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುವ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಅಕಾಲದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳೂ ಸಹ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹಿರು ಸುಲಾನರ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದ ಇಸ್ತ್ವಾಂ ಧರ್ಮದ ತಳಹೆಡಿ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ

ಅಡಳಿತವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ದೇವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದೇ ಜನರು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರು. 'ವಕೀಫ್' -ಲುಸ್ 'ಸುಲ್ತಾನತ್' (ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರ), ಅಮೀರ್ -ಇ-ಜುಮ್ಹೂ (ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿ), ವಚ್ಚೀರ್ -ಇ-ಆಶ್ರಫ್ (ಪಿದೇಶಮಂತ್ರ) ಮುಂತಾದವರು ಸಂಪುಟದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯವನ್ನ ತರಫ್ (ಪ್ರಾಂತ್)ಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ತರಫ್ ದಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಕಂದಾಯ ಪೂರ್ವಾಲಿ, ಸೈನ್ಯದ ಹತ್ತೋಟಿ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಪಾಲನೆಯನ್ನು-ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಪರಿಷಣಾ ಅಥವಾ ತಾಲೂಕುಗಳು ಇತರೆ ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಭೂಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಕರವಸೂಲಾತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಧತಿಗಳೇ ಮುಂದುವರಿದವು. ಬಹಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ವಿಚಾಪುರದ ಆದಿಲ್-ಶಾಹಿಗಳೂ ಅದೇ ಅಡಳಿತವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ವಕೀಲ (ಪ್ರಥಾನ ಮಂತ್ರ), ಈತ ಅರ್ಥಕ ವ್ಯವಹಾರ ಕೂಡಾ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸದರ್ ಜಹಾನ್ (ಸ್ನಾಯ ಮಂತ್ರ) ಮತ್ತು ಷಾಹಿಬ್ ಆರ್ (ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ) ಪ್ರಮುಖ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಥಾನಿಗೆ ನಚೀರ್ ಮತ್ತು ಡಬೀರ್ ಎಂಬ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಕಗಳು ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಚೀಮ್-ಇ-ಹಿಸಾಬತ್ ಪ್ರಮುಖ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊತ್ತಾಲನು ಪಟ್ಟಣದ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಪಾಲನೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಡಳಿತ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಒಳಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇಲಾಖೆಗಳಿಗೆ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಒಗ್ಗೆ ಸ್ಥಾಲವಾಗಿ ವಿವರಣೆ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಇವರು ಜಿಲ್ಲಾ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕಂದಾಯ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಇವರು ಜಿಲ್ಲಾ ನೋಡಣಾಧಿಕಾರಿ (ಉಪ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಯುಕ್ತರು)ಜಿಲ್ಲಾ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಜಿಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿ, ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಸಹಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ಇವರು ಜಿಲ್ಲಾ ವಿಜನಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಸಹಾ ಆಗಿರುವರು. ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಇವರು ಮೈಸೂರು ಲ್ಯಾಂಡ್ ಆಕ್ಸೆಸ್‌ಸಿನ್‌ ಕಾಯಿದೆ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ವಿಂಡೋಮೆಂಟ್ ಕಾಯಿದೆ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಇಂಜ್ಲೊವ್‌ಮೆಂಟ್‌ಲೋನ್‌ ಕಾಯಿದೆ, ಮೈಸೂರು ಲ್ಯಾಂಡ್ ರಿಕಾರ್ಡ್‌ ಆಫ್‌ ರೈಟ್‌‌ ಕಾಯಿದೆ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕೋರ್ಟ್‌ ಆಫ್‌ ವಾಡ್‌ ಕಾಯಿದೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಲೇಜ್‌ ಪಂಚಾಯತ್ ಮತ್ತು ಲೋಕಲ್‌ ಚೋರ್ಟ್‌ ಕಾಯಿದೆ, ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ನಾಯಂಗ ಕರ್ತವ್ಯ

ಜಿಲ್ಲಾ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತ ಪಾಲನೆಗೆ ಹೊಣೆಗಾರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಕಲ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇವರ ಅಧಿನಿರ್ದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ-ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಇವರು ಶ್ರೀಮಿನಲ್ ಪ್ರೌಷ್ಟಿಕರ್ ಕೋಡ್, ಕನಾಟಕ ಪ್ರೌಲೀಸ್ ಕಾಯಿದೆ, ಇವುಗಳಿಡಿ ಶಾಂತಿ, ಶಿಸ್ತ ಕಾಪಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾಂತಿ ಕಾಪಾಡಲು ಇವರು ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರೌಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಯೇಲು ಹಾಗೂ ಲಾಕಪ್ರೌಗಳ ಮೇಲೆ ಇವರ ನೇರ ಆಡಳಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ಕಾಪಾಡಲು ಸಂಶಯಾತ್ಮಕವೈತ್ತಿಗಳನ್ನು

ಕಾನೂನಿನಂತೆ ಬಂಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಡಿಯನ್ ಆರ್‌ಪ್ರೋ ಕಾಯಿದೆ, ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪೋಲಿಸ್‌ವ್ಯಾ ಕಾಯಿದೆ, ಸಿನಮಾಚೋಲಗ್ರಂಥಿ ಕಾಯಿದೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಲೈಸನ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು, ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ನೀಡುವರು. ಅನ್ನಿತ್ಯತಾ ನಿವಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಯ ಜಾರಿಯೂ ಇವರ ಅಡಳಿತಕ್ಕೂ ಲಂಟಿದೆ. ಏಸಾ ಹಾಗೂ ಪಾಸ್‌ಪೋರ್ಟ್ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನುಯ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಇವರು ಜಾರಿ ಮಾಡುವರು. ಜೀವನಾವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನುಯ ಆಹಾರ ಸಾಮಾರ್ಗಿಯ ಸಂಗ್ರಹಕೆ ಹಂಚುವಿಕೆಗಳಿಗೆ ಇವರು ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಪ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಕಚೇರಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆತ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಕೆಯೂ ಇವರ ಹೊಣೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸಾರಿಗೆ, ಕುಟುಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಇವುಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಇವರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರುತ್ತವೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವವರಿಗೆ ಇವರೇ ಜಿಲ್ಲಾ ಭಿವ್ಯಾದಿಯ ಅಯ್ಯಕ್ಕಾಗಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ ಇವರ ಚೆಟುವಟಿಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಾಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಕಂದಾಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

ಭೂಕಂದಾಯ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೧) ಕೃಷಿ ೨) ಕೃಷಿಯೇತರ ಹಾಗೂ ೩) ಇತರೆ ಈ ಮೂರು ವಿಧಾಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಲ್ಲಂಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಂದಾಯವನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿ, ಇದರ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭೂಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ನೀರಿನ ದರಗಳ ವಿಧಿಯಡಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಂದಾಯ ವಾಟ್‌ಗಳ ನಿರ್ವಹಕೆಯಲ್ಲಿ ಇವರು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇವರ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಯೇ ಇವೆ. ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಗಳ ಹೊರತು ಇವರು ಎಲ್ಲಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳ ತಪಾಸಣೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ವಿಶೇಷ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿ

ಸರ್ಕಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿಗಾಗಿ ಈ ಮುದ್ದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ, ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ, ಸ್ವಾಂಪ್ಯ ಮತ್ತು ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನೋಂದಣಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಡಳಿತ, ಕೃಷಿ ಭೂ ನಿರ್ವಹಕೆ, ಅರಣ್ಯ ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಷಯ, ಮನೆಬಾಡಿಗೆ ಕಾಯಿದೆ, ಇನಾಂ ರದ್ದು ಕಾಯ್ದು ಮಂತಾದವ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವರು.

ಉಪ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿ

ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳ ನೆರವಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನ ಸಹಾಯಕರಿದ್ದು ವಿಜಾಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟಿ, ಇಂಡಿ ಮತ್ತು ಜಮ್ಮಿಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಅಯ್ಯಾ ಉಪವಿಭಾಗಗಳ ರಾಜಸ್ವವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಡಿರಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಉಪ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಉಪ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಡಳಿತ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿಯೂ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಉಪ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ತಹಶೀಲ್‌ನ್ನರ್

ಇವರು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ಇವರು ತಾಲೂಕಿನ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

(ಒ) ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆ (ಇ) ಕಂದಾಯ ಕಾಯಿದೆ (ಇ) ನಿರ್ವೇಶನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಪರಿಹರಿಸುವ ಕಾಯಿದೆ (ಉ) ಭೂ ಸ್ವಾಧೀನ ಕಾಯಿದೆ (ಇ) ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಕಾಯಿದೆ ಮುಂತಾದವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಾಲ ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜಮೀನಿನ ತಪಾಸಕೆ ಮಾಡುವುದು, ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ, ಇತರೆ ಸರ್ಕಾರ ಸಾಲ ವಸೂಲಿ, ನೀರಾವರಿ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿ, ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕೆ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಇತರೆ ತತ್ವಂಬಂಧ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ಇವರು ವ್ಯಾಧಾಪ್ಯ ವೇತನವನ್ನು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರು ಮಾಡುವರು. ಇದಲ್ಲದೆ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಚುನಾವಣಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿ

ತಾಲೂಕಿನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಾಲೂಕನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಕಾಯಿದೆ ಇಂಡ್ ರ ಹಾಗೂ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ ಕಾಯ್ದುಯನ್ನುಯ ದತ್ತುವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಇವರು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ನಂತರ ಗ.ಉ.ಆರಿಂದ ಕಂದಾಯದ ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರ ರದ್ದುಗಿರುತ್ತದೆ. ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್ ಆಡಳಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜಸ್ವ ಪರಿವೀಕ್ಷೆ ಕರು

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕನ್ನು ಹೋಬಳಿಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಹೋಬಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಕಂದಾಯ ಅಥವಾ ರಾಜಸ್ವ ಪರಿವೀಕ್ಷೆ ಕರಿಯತ್ತಾರೆ. ಕಂದಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ವ ಪರಿವೀಕ್ಷೆ ಕರು ತಹಶೀಲ್‌ನ್ನರವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಡೇಶಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಇವರು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಾರ್ಯಚರಣೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಿರ್ವೇಶನದ ಸರಹದ್ದು ಪರಿಶೀಲನೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇತರರು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಂತಾದವು ಇವರ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಹಶೀಲ್‌ನ್ನರಿಗೆ ವಹಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿ

ಬಾರಾಬಲೂತಿ ಪದ್ದತಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತವನ್ನು ಮೊದಲು ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತ್ತು. ತಳಾರಿಗಳಲ್ಲಾದಾಗ, ತೋಟಗಳು ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ತಳಾರಿಗಳು ಗ್ರಾಮ ರಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬರುವ ಅನ್ವಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥಂತಹಲ್ಲಿ ಶಾಸುಭೋಗಿಕೆ ರದ್ದುದಾಗೆ ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತ ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರು ಕಂದಾಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಹಂಡದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥರಿಂದ ಗ್ರಾಮಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಗ್ರಾಮಸೇವಕರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ನಾಡ ಕರೆಗಳೇರಿ

ಕಂದಾಯಡಿತದ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕು ಕಚೇರಿಯ ಕೆಲಸದ ಹೊರೆ ತಗ್ಗಿಸಲು ಹೋಬಳಿ ಮಟ್ಟದ ನಾಡಕಳೇರಿಗಳನ್ನು ಆಗಸ್ಟ್ ಗ್ರಾಹಕಲ್ಲಿ ಪೂರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ತಹಶೀಲ್‌ಲ್ಯಾರ್ ಏ ಕಂದಾಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತನ್ನು ಈ ಕಳೇರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ

ಬಾದನಯ ಪರಿಷತ್ವಾರ್ಥಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನ ಆಡಳಿತ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರದ ಅಧಿನಿರ್ದಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದ ಜಿಲ್ಲಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಇಲಾಖೆಗಳ 'ಡಿ'ವರ್ಗದ ನೊಕರರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದೇ ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ, ವಾರ್ಷಿಕ್ ತೆರಿಗೆ ಇಲಾಖೆಯ ನೊಕರರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ನೊಕರರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ವಲಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಅರಣ್ಯ ರಕ್ಷಕರಿಗೆ, ಅರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಾವಧಿ ತರಬೇತಿ ಶಿಳಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲಾ ಇಲಾಖೆಗಳ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಹಾಗೂ ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆ ಸಹಾಯಕರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಲ್ಲಾವಧಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಂ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತ ಪೂರ್ಣಪಾಲರು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರನ್ನೂ ಉಗೋಂಡಿದೆ.

ಭೂ ಕಂದಾಯ

ಬಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂ ಕಂದಾಯವೇ ಸರ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯ ಆದಾಯದ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು. ಇತರ ಅನೇಕ ತೆರಿಗೆಗಳೂ ಸುಂಕಗಳೂ ರೂಫಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಭೂ ಕಂದಾಯ ರಾಜಸ್ವದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಿಂದು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಿಂತ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡ ಲಾಭದ ಅಂಶವೆಂದು ಮನಗಂಡು ಬಂಗಾಳದ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ರಾಜನು ತಮಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸಿದ್ದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯ ಆದಾಯದ ೧/೬ ಭಾಗವನ್ನು ಭೂ ತೆರಿಗೆಯಾಗಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಯ ರಾಜನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಅವನು ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಜನರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೃಷಿಕರ ಮೇಲೆ ಕಂದಾಯ ಹೇಳಿದರೆಂದು ಹೇಳುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಒಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಟ್ಟು ರಾಜಗೆದ್ದು ಕೊಂಡಾಗ ಎರಡನೆಯ ವಿಧಾನದಿಂದ ಕಂದಾಯ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದು ನಿಜವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೂಲತಃ ಭೂಮಿಯ ಅದನ್ನು ಕೃಷಿಗೆ ಸಿದ್ದ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ವಿತ್ರ ಜೀವಿತಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ, ರಾಜಸ್ವ ಎಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಅಥವಾ ಜನರೇ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ಕಂದಾಯ ಕೊಡುವ ನಿಣಾಯ ಮಾಡಿರಬೇಕು.

ಮುಂದೆ ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ಪಾಳು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉತ್ಪನ್ನಕರಾದವರಿಗೆಗೆ, ಹೊಸ ವಲಸೆಗಾರರಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಅಗ್ರಹಾರದ ಬ್ರಹ್ಮಣಾರಿಗೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಅಂತಹವರಿಗೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಣಾಯಿತಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡಿದ ಸೇವೆಗಾಗಿ (ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಇತರೆ) ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ ನೀಡಿದೆ. ಕಂದಾಯವಿಲ್ಲದೆ ನೀಡಿದ ಸರ್ವಮಾನ್ಯ ಭೂಮಿಗಳು ಉಂಟು, ನಾಮಮಾತ್ರ ಕಂದಾಯಕ್ಕೆ

ಭೂಮಿ ನೀಡಿ ಧಾರ್ಮಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸೈನಿಕ, ಮುಂತಾದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಟ್ಟುವಾಡುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಹಾಕಿದ್ದ ಉಂಟು. ದೇವಾಲಯದ ಸೇವೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೇವೆ, (ಅಗ್ರಹಾರಗಳೆ) ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಕಂದಾಯದ ವಿನಾಯಿತಿ ಇತ್ತು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುಕಿದ ವೀರರ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಖಿಡ್ಕ ತೊಳೆಯುವ ಅಥವಾ ನೆತ್ತೆರು ಕೊಡಿಗೆಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕಂದಾಯ ರಹಿತವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುಕಿದವರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ 'ಭಾರ್ತೋ ಪರ್ವೇಶಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಕಂದಾಯ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. 'ಮೊಕಾಂ' ಎಂಬ ನಾಮ ಮಾತ್ರ ಕಂದಾಯದ ಭೂಮಿಯು ದಾನವಾಗಿ ಸಲ್ಲುತ್ತಿಲಿತ್ತು.

ದಂಡನಾಯಕರಿಗೆ, ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಗೆ, ದೇಸಾಯಿ ಅಥವಾ ದೇಶಮುಖ್ಯರಿಗೆ ಹಲವು ಗ್ರಾಮಗಳ ಗುಂಪು, ನಾಡು, ದೇಶ (ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘೂರುಕ) ನೀಡಿ, ಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಅವರು ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲವೇ ಹ್ಯಾಗದಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು, ಜೊತೆಗೆ ರಾಜನಿಗಾಗಿ ಖಚಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅವನು ಕರೆದಾಗ ಒಯ್ಯಲು ತರಬೇತಿ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು ಅವರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ. ಸೇವೆ ಇಲ್ಲದ ಕೇವಲ ಆಡಳಿತ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮಾತ್ರ, ಹೊತ್ತು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕರಣಕ(ಕುಲಕರ್ಮ) ಇಲ್ಲವೇ ಪಾಂಡೆ, ನಾಡಕರ್ಮ, ದೇಶಪಾಂಡ ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು. ಗೊಡ ಅಥವಾ ಪಾಟೀಲ್, ದೇಸಾಯಿ ಅಥವಾ ದೇಶಮುಖ್ಯ ಅಥವಾ ನಾಡಗಾಡರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಮಾಡಿ ಕಾದಿದುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ, ವೈದ್ಯರಿಗೆ, ಸಂಗೀತಗಾರರಿಗೆ, ಕಲಾವಿದರಿಗೆ, ದೇವಾಲಯದ ಸೇವಕರಿಗೆ ಅಂದರೆ ಅರ್ಚಕ, ಅಡಿಗೆಯವ, ಓಲಗದವ, ಕಸಗುಡಿಸುವವ, ದಂಡಿಗೆ ಹೊರುವವ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಂಬಿಳಿಯಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಕಂದಾಯ ಪೂರ್ತಿ ಇರಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಾಮಪತ್ರ ಇರಬಹುದು.

ಭೂಮಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವೇ ಕರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂಟು. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಿಗ್ನಾಂವಿ ತಾಪ್ಯಪಟದಲ್ಲಿ ಇಂ ಕರೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಕಟ್ಟಿದ ಕರೆಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ದುರಸ್ತಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು. ಕರೆಕಟ್ಟಿದವನಿಗೆ ಆರಂಭದ ಕೆಲವು ಪರ್ವ, ಅಥವಾ ಕರೆಯ ಪರಿಸರದ ನೀರಾವರಿ ಭೂಮಿಯ ಕೆಲವು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಯಂ ಆಗಿ ಕಂದಾಯ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡಿದ್ದುಂಟು. ನೀರಲಗಿ ಎಂಬ ಉರಿನ ಮನೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ಉರ ಕರೆಯ ದುರಸ್ತಿಗಾಗಿ ಱಂಜಾ ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ದಂಬಳಿದ ಕರೆಯ ದುರಸ್ತಿಗೆ 'ಪಣ್ಣಿಯ' ಎಂಬ ಸುಂಕವನ್ನು ಪಸೂಲಿ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ಗಳಿಗೆ ಅಂಗುಲ ಉದ್ದ್ಯಕ್ಷೆ ಸಮನಾದ ಅಳತೆಯನ್ನು ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ರೂಪಿಸಿದ್ದ ನೆರಯ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುರುಗೋಡನ ಶಾಸನದಿಂದ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಅದರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಕ ರೇಖಾ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಇಮ್ಮಡಿ ಪ್ರಲೀಕೆತ್ತಿಯ ಕಾಲದ್ದು (೬೫೦). ಕಲ್ಕಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಒಂದು ಅಳತೆಗೊಳಿಸ ಪ್ರತಿನಿಧಿಕ ರೇಖಾ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ದಂಬಳಿದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದು ಇದು ಗೀ ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದ್ದು, ೨೨೫ ಅಂಗುಲ ಉದ್ದ್ಯಕ್ಷೆ ಸಿದ್ದಿದೆ. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳಿದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಿಡುವಳಿಯ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವ ಪದ್ದತಿ ಗೀ, ೫೧೦ ಪರ್ವಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಭೂಮಿಯ ದಪ್ಪರನ್ನು 'ಕಡತೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಕಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಹಾಗೂ ಹೊಯ್ಯಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು 'ಕಡತ ವೇಗ್ರದೆ' (ಪೇಗ್ರದೆ-ಹೆಗ್ರದೆ) ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು. ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೀಜವರಿ

ಎಂದರೆ ಹೊಲದ ಬಿತ್ತಿಗೆ ಸಾಮಧ್ಯದ ಬಳಕೆಯಂತೆ ಭೂಮಿಯ ಗತಿವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. 'ಕೂರಿಗೆ ಗುಳ್ಳ' ಎಂಬ ಅಳತೆಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಸಮವಾಗಿತ್ತು. ಮಾರ್ಚ್ ಇನ್ನೊಂದು ಅಳತೆ. ಅರವಡಿ ಎಂದು ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಗೆ ಹೆಸರಿತ್ತು.

ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅಳತೆ ಮಾಡಿ ರಾಯರೇಖೆ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕಂದಾಯ ಪದ್ಧತಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದರು. ಬಂಕಾಪುರದ ಭೂ ಕಂದಾಯ ದಾವಿಲೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಡಾ.ಕೆ.ವಿ.ಕೂರಿಯನ್ ಹೇಳುವಂತೆ, ಸೂಲು ಅಪ್ಪಾಪ್ಪಿ ಎಂಬಾತನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸಿ ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದು (೧೫೧೦-೧೨) ಅವರ ಕೆಲಸವು ಮುಸ್ಸಿಂ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮಲಿಕ್ ಅಂಬರನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮರೆಯಾದು ಕೂರಿಯನ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಒಹಮನಿ ಆರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ವಶವಿದ್ದ ವ್ಯದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಲಂತೆ ಎಂಬಾತನು ಹೊಡಿದ್ದ ಕಂದಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಬ್ರಿಟಿಷರು ರಾಯರೇಖಾ ಮಾರ್ಚ್ ಮತ್ತು ವಿಶಲ ಪಂತಿ ಮಾರ್ಚ್ ಎಂಬ ಮಾನವರಾಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಮಾರ್ಚ್' ಎಂಬುದು ಒಂದು ವಿಶ್ವ ವೋತ್ತದ ಕಂದಾಯವನ್ನು ತರುವ ಭೂಮಿ, ಭೂಮಿಯ ಫಲವಂತಿಕೆ ಅಥವಾ ಫಲದಾಯಿತಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ 'ಮಾರ್ಚ್'ನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೂರಿಗೆ ಎಂಬ ಇರಿಂದ ಇ ಎಕರೆ ಸಮಾನ ಮಾನವು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ವೀಜೆ' ಎಂಬ ವೋದಲ ದರ್ಚೆ ಭೂಮಿಯ ಒಂದು ಮಾರ್ಚ್ ನಾಲ್ಕು ಕೂರಿಗೆ ಎಂದರೆ ೧೯ ರಿಂದ ೨೦ ಎಕರೆಯಪ್ಪು ಆಗುತ್ತಿದ್ದು, ಏರಡನೇ ವರ್ಗದ ಮಾರಿಗೆ ಎಂಟು ಕೂರಿಗೆ, ಎಂದರೆ ೨೪ ರಿಂದ ೩೦ ಎಕರೆಯಪ್ಪು ಆಗುತ್ತಿದ್ದು, ಏರಡನೇ ವರ್ಗದ ಮಾರಿಗೆ ಎಂಟು ಕೂರಿಗೆ, ಎಂದರೆ ೩೪ ರಿಂದ ೩೦ ಎಕರೆ ಸಮನಾದ ಭೂಮಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ಮೂರನೇ ವರ್ಗದ ಭೂಮಿ ಕೇಳುಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ಒಂದು ಮಾರಿಗೆ ಎಂಟು ಕೂರಿಗೆ ಎಂದರೆ ೩೬ ರಿಂದ ೪೦ ಎಕರೆಯಪ್ಪು ಭೂಮಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವರದಿಯಂತೆ ಮಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ 'ರಮಿ' ನಾಯವರವಾಗಿತ್ತು. ಗಳಳಿಂರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಜಿಲ್ಲೆ ವಸೂಲಾಧಿಕಾರಿ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಗಮನದವರೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ (ಮುಸ್ಸಿಂ, ಮಾರಾತಿ ಇತ್ಯಾದಿ) ಆಡಳಿತಗಾರರು ಇದರ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ಕಂದಾಯ ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇರೆಗಳನ್ನು ಉಲಿನವರೇ ದುರಸ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರಿಂದ ಐದು ವರ್ಷ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾಫಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಕಾಲು (ಒಪ್ಪಂದ)ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಾವೃಷ್ಟಿ, ಕ್ಷಾಮಗಳು ಬಂದಾಗ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬ ಅಂತ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಪ್ಪು ಕೇರೆಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪೂರ್ಯ ಬಂಕಾಪುರದ ಕಂದಾಯ ದಾವಿಲೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ೧೨ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಒಂದು ಬರವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಇದಲ್ಲದೆ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದ ಕಂದಾಯ ನಿರ್ಣಯ ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಕಂದಾಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಪುನರ್ಪೂರ್ತಿಯೇ ಆಗಿತ್ತೇಂದು ಕೂರಿಯನ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅದಿಲ್‌ಷಾಹಿಗಳು ಕಂದಾಯವನ್ನು ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಪುನಾರಾಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ 'ಅಸಲ್' ಎಂದು ಪರಿಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಮುಖ್ಯಲರ ಕ್ಯೆಗೆ (೧೯೯೮)ಬಂದರೂ ಅವರ ಆಧೀಕ್ಷಾದ ಸರ್ವಾರಿನ ನವಾಬನ ಆಡಳಿತಕ್ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ರಿಂದ ಅವನು ವಿಹಾಪುರದವರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವರ್ಗದ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ೧೯ ಎಕ್ಕೆ ಇದ್ದರೆ ಕೇಳುವರ್ಗದ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ೪೦ ಎಕ್ಕೆಯಪ್ಪು ಭೂಮಿ ಇತ್ತು. ಒಂದು ಮಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದರವು ಬನಾತಿ(ರಮಿಂ ಬದಲಿಗೆ)ನಿಸಿತ್ತು. ಮುಂದೆ

ನಷಾಬ್ ಅಳ್ವಿಲ್ ಹೇಗೆಂ ಖಾನನು(೧೨೭೯) ಇದನ್ನು ಎರಡು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು. ಪೇಶೈಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಮೂರು ಪಟ್ಟುಯಿತು. ಪೇಶೈಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯು 'ಪಟ್ಟೆ' ಎಂಬ ಒಳೈಯ ಮಳೆಯ ಭೂಮಿ 'ಕುಳ್ಳೆ' ಎಂಬುದು ಕೇರಿಯಂದ ನೀರಾವರಿ ಹೊಂದುವ ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಥಲ್ (ಸ್ಥಳ) ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಲ್ (ಟಿಣಿ) ಭೂಮಿಗಳಿರದು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ವಾಟೀಲ, ಕುಲಕರ್ಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಕಂದಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಮಾನ್ಯ ಜಮೀನನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವೊಂದು ಇಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಕಡಿಮೆ ದರದ (ಜಡಿ) ಕಂದಾಯ (ಕ್ಷುಟರೆಂಟ್) ವಸೂಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂಕಂದಾಯವು ಗಳಿಗಳಲ್ಲಿ ವಸೂಲಿಯನ್ನು ಹರಾಜು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಖಾಸಿಗಿ ಜಮೀನ್ನಾರವಿಗೆ ಪಹಿಸಿಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪ್ರತಿ ರೈತನಿಂದ ರೈತವಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಇಲ್ಲಿ ರೈತವಾರಿ ಎಂದರೆ ಪಟ್ಟೆದಾರನ ಹೇಸರಿನಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಭೂಮಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವವನು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಲಾವಣೀದಾರನಾಗಿದ್ದು ಅವನೇ ಪಟ್ಟೆದಾರನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹಳೆಯ ಪದ್ಧತಿಗಂತ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಆಕರಣಯ ಫುಟಕವು ಹಿಂದೆ ಒಂದು ತಾಲೂಕಾಗಿದ್ದರೆ ಈಗ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಾಕಾರ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶ (ಜೋನ್) ವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಇದು ತಾಲೂಕುಗಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರಬಹುದು. ಇದು ಪ್ರದೇಶದ ನೆಲದ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸಮಾನಗುಣದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದು, ಭೂಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಮಣ್ಣನ ಗುಣ, ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಮಳೆಯ ಪರಿಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಮಾನ ಧರ್ಮದ್ವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮಣ್ಣನ ಗುಣ, ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಗಳು, ಅವೃಗಳ ಬೆಲೆ ಮುಂತಾದವೃಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಿರು ಫುಟಕಗಳಾಗಿ ಗುರ್ತಿಸಲಾಗುವುದು. ಅಧಿನಿಯಮ ಗಳಿಗಳಿಂದ ಗಳಿಗಳಿನ ಪರಿಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಲಾದ ಏಗಿನ್ ರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ರವರಿಗಿನ ನಿಯಮಗಳಿಂತೆ ಭೂ ಕಂದಾಯ ನಿಷ್ಕರ್ಣ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕರಣ ಏ(೨೨)ರಂತೆ ಮಣ್ಣನ ಗುಣವನ್ನು ಶೇಕಡಾವಾರವಾಗಿ ಗುರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಒಂದು ಭೂ ಫುಟಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವರ್ಗದ ಭೂಮಿಯ ಸರಾಸರಿ ಇಳುವರಿಯನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಅದರ ಶೇ.೪ನ್ನು ಕಂದಾಯವೆಂದು ಲೆಕ್ಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಯಾ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಯಾ ಭೂಮಿಯ ಶೇಕಡಾ ನೂರು ವರ್ಗಾಕ್ರಣದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು.

ಒಂದೊಂದು ವರ್ಗವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವಾಗ ಭೂಮಿಯ ಭೌತಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ಹವೆ ಮತ್ತು ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಭೂಮಿಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನಿರ್ಕಟತೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಾರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ, ಪರುಸಂಗೊಳಿಸಬಯಸ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಲಭ್ಯತೆ, ಕೃಷಿ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಲಭ್ಯತೆ, ಕೃಷಿಗೊಳಿಸಬಹುದುವ ಭೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲೆದ ೧೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಪರುಪೇರು, ಕೂಲಿದರೆ, ಬೆಳೆಗಳು, ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಯ ಇಳುವರಿಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಕೂಲಿಯ ದರಸಹಿತ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೆಚ್ಚೆ, ಭೂಮಿಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಲಾವಣೀ (ಗೇರೋ)ಯ ಮೌಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಭೂಮಿಯ ಮಾರಾಟದ ಮೌಲ್ಯ ಮೊದಲಾದವರ್ಗಗಳನ್ನು ಪರಿಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು.

ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆ ಕಂದಾಯ ನಿಷ್ಕರ್ಣ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಿಯು ತನ್ನ ವರದಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಯು ಇವರೆಡನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಸಂಬಂಧಿತ ರೈತರಿಗೆ ತಿಳಿಯಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ತಕರಾಯಗಳಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಾಗಬೇಕು. ಇಂತಹ ತಕರಾಯಗಳ ಅಹವಾಲು ಭೂಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಭೂ ದಾಖಲೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಯಿಂದ ಬರುವಂತಾಗಬೇಕು. ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮತ್ತು ತಕರಾಯಗಳನ್ನು ವಿಧಾನ ಮಂಡಳ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ ನಂತರ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಹೊರಡುತ್ತದೆ.

ಇದು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಬರುವ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ (ಗೆಜೆಟ್) ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕು. ಗ್ರಾಮ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರ, ಸರ್ವೆನಂಬರ್, ನಿಷ್ಪತ್ತೆಯಾದ ಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಖಾತೆದಾರನ ಹೆಸರನ್ನು ನಮೂದಿಸಿದ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದ ಭೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಹಿ (ಸೆಟ್ಲೆಮೆಂಟ್ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್) ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಇದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಿಗನಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಭೂ ದಾಖಲೆಗಳ ಉಪ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಂ ಆಗಿ ಇರುವುದು. ನೀರು ಪೂರ್ಯಕೆಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಭಾವಿಯ ನೀರಿನಿಂದ ಬೆಳೆಯುವ ಭತ್ತದ ಹಾಗೂ ಭಾಗಾಯತ ಜಮೀನಗಳ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಇದು ಪ್ರತಿ ಕೂರಿಗೆ ರೂ.೧೦ ರಿಂದ ೨೫ ರಿಂದ ೩೫ ರಿಂದ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳಿಂದ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಭತ್ತದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರೆ ಒಣಭೂಮಿಯ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ವೆಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಸ್ತು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುವ ಕಂದಾಯಕ್ಕೆ 'ಬಟಾಯ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಗ್ರಿಯ ನಂತರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಕಂದಾಯದ ಭಾಗವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹರಾಟು ಮೂಲಕ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಗ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ನಂತರ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಜಮೀನು ಒದಗಿಸಿದ ನಂತರವೇ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕೊಯಿಲಿಗೆ ಬಂದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕಟಾವು ಮಾಡಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜಿಲ್ಲಾ ಬಂದಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಱೆಜಿಷ್ಬಲ್ ಮತ್ತು ಱೆಜಿಷ್ಬಲ್ ಹೆದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ನವಾಬ್ ಸರ್ ಸಾಲಾರ್ ಜಂಗ್ ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಕಂದಾಯ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲಾಗಿತ್ತು. ಕಂದಾಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ವ್ಯಾಞ್ಜನಿಕವಾಗಿ, ಸುಧಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ದಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಹಣಕಾಸಿನ ಪರಿಷ್ಠಿತಿಯನ್ನು ಸುಖದಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅನ್ವಯ ವ್ಯವಸಾಯದ ಯೋಗ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆದು, ಗುರುತಿಸಿ, ನೋಡಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ಒಂದು ಬೀಫ್‌ಫಾ ಜಮೀನಿಗೆ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಒಂದು ಬೀಫ್‌ಫಾ ಅಳತೆ ೨,೬೦೦ ಚ.ಗ್ರಾಹಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಭೂಮಾಲೆಕೆನಿಗೂ ಸಾಗುವಳಿದಾರನಿಗೂ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಒಷ್ಣಿಯ (ಕೊಲನ್ನು) ಸಹ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಸರಾಸರಿ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಭೂ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ವರದಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳಾಯ ಭೂ ಕಂದಾಯವನ್ನು ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಜಮೀನಗಳಿಂದ ಆಕರಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂಕಂದಾಯವು ಭೂಮಿಯ ವ್ಯವಧಿತೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇನಾಮು (ಕಾರ್ಫೆ) ಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಇನಾಮುಗಳು

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇನಾಮು ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೂಪಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಆಪ್ರಾವಣೆಯೇ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರಿಗೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಜಮೀನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರಿಗೂ ಜಮೀನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಹಗೀರು ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೌಗಿಲರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹೆದರಾಬಾದ್ ಕನ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ

ಸೇವೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ವಿಚಾರಕುರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ.

ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನ

ಬಿಟಪರ ಅಳ್ಳಿಕೆಯ ನಂತರ ರೈತವಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕ್ರಮೇಣ ದೇಶಾದೃಂತ ವಾಪಿಸಿತು. ರೈತವಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಯು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಖಾತಾದಾರರು, ಪಟ್ಟಾದಾರರು ಅದರ ಅಧಿಕೃತ ಮಾಲೀಕರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಾಗುವಳಿದಾರರು ನಿಗದಿತ ಭೂ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನೀಡುವರು.

ಜಹಗೀರುಗಳು

ಜಹಗೀರ ಪದ್ಧತಿಯು ಮೋಫ್ಲಲರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕಗೊಂಡು ಆದಿಲ್ ಷಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಅಳರಸರು ಜಹಗೀರನ್ನು ವಿಶೇಷ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಪ್ರಚೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಜಹಗೀರ ಪಡೆಯುವವನ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಗೌರವಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಉಚಿತವಾಗಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಜಹಗೀರುಗಳು ಬಹಳ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಾತಮ ಜಹಗೀರುಗಳು ರಾಜ ಮುದ್ರೆಯ ಮೂಲಕ ದತ್ತವಾದ ಕಂದಾಯ ರಹಿತ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇದು ಖಾಯಂ ಅಥವಾ ವಂಶಪಾರಂಪಾರಿಕ ಜಹಗೀರುಗಳಾಗಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ಸೇವಾ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲದೆ ದಾನ ಪಡೆಯುವವನ ಉಪಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಿದ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಭೂ ಕಾಣಿಕೆ ಚಾರ್ಬ್ ಜಹಗೀರಾಗಿತ್ತು. 'ತನಖಾ' ಎಂಬುದು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವೇತನ ರೂಪವಾಗಿ ನೀಡುವ ಜಹಗೀರಾಗಿತ್ತು. 'ಮಶ್ ರೂತ್' ಜಹಗೀರನ್ನು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ಅಂದರೆ ಸೈನಿಕ ಅಥವಾ ನಾಗರೀಕ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸೇವೆಗಳು ದೊರೆಯುವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜಹಗೀರ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇನಾಮು ಹಿಡುವಳಿ ಎಂದರೆ ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಕಂದಾಯದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಬಾರೆ ಮಾಡಿದ ಕೊಡುಗೆಯ ಭೂಮಿ. ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇನಾಮು ಜಮೀನುಗಳು ಹಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಗ್ರಾಮವೇ ಇನಾಮು ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಜಹಗೀರ ಆಯೋಗ ಗ್ರಾಳ ವರದಿ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಜಹಗೀರುದಾರರಿಗೆ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನದ ಯಾವ ಹಕ್ಕೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೇವಲ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಜಹಗೀರನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಬಿಂದಿ, ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಮೀನಾಗಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದ್ದ ರಲ್ಲಿದೆ ಕೆಲವರು ನ್ನಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮತ್ತು ಘೋಳಣೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಗ್ರಾಳರಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ರದ್ದುವರಿಸಲಾಯಿತು. ಜಹಗೀರುದಾರರು ತಮ್ಮ ಜಹಗೀರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗಿನಿಂದ ತಾನೇ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಗತ್ಯವಾದ, ಸ್ವಷ್ಟವಾದ, ವಿದ್ಯುಕ್ತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಮಂಜೂರಾತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜಹಗೀರುದಾರರ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರೈತರು ನ್ನಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಜಹಗೀರ ಗ್ರಾಳರಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಈ ಲೋಪವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಗ್ರಾಳರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಹಗೀರ ಮತ್ತು ಗುತ್ತಿಗೆ (ಮುಖ್ಯ)ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಡಳಿತವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದು ಗ್ರಾಳರಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಟ್ ಇಂದಿನ ರಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಜಹಗೀರುಗಳ ಅಡಳಿತಕ್ಕ ಓವೆ ಅಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಜಹಗೀರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರೈತರ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ತುಲಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸರಳಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಭೂ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ

ಭೂಕಂದಾಯ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಗಡಳರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮ ಏಕರೂಪದ ಭೂ ಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಗಡಳ ರಿಂದ ಹೊಸ ಪರಿಸ್ಥಿರಕ್ಕಾ ಭೂ ಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಸ ಏಕರೂಪದ ಮಾದರಿಯಂತೆ ಕೈಗೊಂಡು ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿಗದಿತ ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ವಾಟ್‌ಕ ಎರಡು ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೆಯ ಕಂತನ್ನು 'ಖಾರಿಷ್ಣಾಕಿಸ್ತಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡನೇ ಕಂತಿನ ಕಂದಾಯ 'ರುಬಿಸ್ತಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಂದಾಯವನ್ನು ತಹತೀಲ್ಲಾರರು, ರಾಜಸ್ವ ನಿರ್ಬಳ್ಳಕರು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಿಗರು ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಆಗದೇ ಇರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೃದರಾಬಾದ್ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಕರಿಣ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ಎ.೧

ಜಲ್ಲೆಯ ಕಂದಾಯ ಬೇಡಿಕೆ, ವಸೂಲಿ ಮತ್ತು ಬಾಕಿ ವಿವರ

ವರ್ಷ	ಬೇಡಿಕೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಸಂಗ್ರಹ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಬಾಕಿ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
೧೯೬೪ - ೬೫	೨,೪೧೧.೬೯	೧೪೨.೫೫	೨೭೬೨.೫೫
೧೯೬೫ - ೬೬	೩೪೦.೮೫	೨೨೧.೫೨	೨,೮೮೮.೮೫
೧೯೬೬ - ೬೭	೫,೮೨೨.೨೪	೨೨೦.೬೨	೨,೮೦೨.೦೯
ಒಟ್ಟು	೮,೪೭೪.೨೮	೪೭೪.೫೪	೨,೯೬೦.೪೯

ಕೋಷ್ಟಕ: ಎ.೨

ಗಡಲೆ-೮೨ ರಿಂದ ಗಡಲೆ-೯೨ರವರೆಗೆ ಭೂಕಂದಾಯ, ನೀರಿನ ಸಂದಾಯದ ಡಿ.ಸಿ.ಜಿ.ಯ ವಿವರ

ವರ್ಷ	ಒಟ್ಟು, ಬೇಡಿಕೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ನೀರಾವರಿ ಸಮೇತ ಒಟ್ಟು ವಸೂಲಿ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಬಾಕಿ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
೮	೨	೩	೪
೧೯೮೮ - ೮೯	೧,೫೫೦.೦೯	೫೨೭.೬೨	೧,೧೬೫.೪೭
೧೯೮೯ - ೯೦	೮,೫೫೨.೭೭	೨೫೨೮.೨೧	೫,೫೫೫.೦೯
೧೯೯೦ - ೯೧	೮,೨೫೬.೫೫	೨೫೨೮.೨೧	೬,೨೫೨.೫೫
೧೯೯೧ - ೯೨	೫,೮೫೫.೦೧	೨೫೨೮.೨೧	೫,೫೫೫.೦೫
೧೯೯೨ - ೯೩	೧,೬೫೦.೬೨	೨೫೨೮.೨೧	೧,೨೬೫.೨೨
೧೯೯೩ - ೯೪	೧,೫೧೪.೪೯	೨೫೨೮.೨೧	೧,೨೫೧.೪೯

ಒ	ಎ	ಇ	ಉ
ರೆಡ್ -೬೫	ರ,೬೯.೫೫	ರಳಿ.೧೮	ರ,೨೮೭.೫೯
ರೆಡ್ -೬೪	೨,೧೫೨.೧೧	ರೆಡ್.೧೯	೨,೬೫೪.೬೭
ರೆಡ್ -೬೩	೨,೪೧೦.೬೧	ರೆಡ್.೫೫	೨,೨೬೯.೫೬
ರೆಡ್ -೬೨	೫೭೦.೧೬	೨೨೭.೨೭	೨,೧೫೮.೦೧
ರೆಡ್ -೬೧	೨,೧೫೨.೨೪	೨೨೧.೬೨	೨,೨೫೨.೨೦
ಒಟ್ಟು	೨,೧೦೪.೨೨	೨,೫೪೧.೬೪	೨,೨೫೨.೨೦

ಕೋಟ್ಯೂಕೆ: ರ.೨

ರೆಡ್ -೬೫ ರಿಂದ ರೆಡ್ -೬೧ನೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಾಬುಗಳಲ್ಲಿನ ಡಿ.ಸಿ.ಬಿ. ವಿವರ

ವರ್ಷ	ವಸೂಲಿ ವಿವರ	ಚೇಡೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ವಸೂಲಿ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಬಾಬು (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
ರೆಡ್ -೬೫	ಭೂಕಂಡಾಯ	೪.೪೪	೦.೫೨	೪.೫೨
	ನೀರಾವರಿ ಕರ	೧೪.೫೫	೦.೪೨	೧೫೨
	ನೀರಾವರಿ ದರ ಹಡಕರ	೯೫೨	೯೫೨	೯೫೨
	೯ತರೆ	೨.೫೨	೦.೧೫	೨.೧೫
	ಒಟ್ಟು	೨೧೫೨	೨.೫೨	೨.೫೨
ರೆಡ್ -೬೪	ಭೂ ಕಂಡಾಯ	೨.೧೮	೦.೨೦	೨.೨೮
	ನೀರಾವರಿ ಕರ	೬೫೨	೦.೧೮	೬೫೨
	ನೀರಾವರಿ ದರ ಹಡಕರ	೯೫೨	೯೫೨	೯೫೨
	೯ತರೆ	೨.೫೨	೦.೫೦	೨.೫೨
	ಒಟ್ಟು	೨೧೫೨	೨.೫೨	೨.೫೨
ರೆಡ್ -೬೩	ಭೂಕಂಡಾಯ	೫.೨೭	೦.೨೯	೫.೫೭
	ನೀರಾವರಿಕರ	೧೫೨	೦.೫೨	೧೫೨
	ನೀರಾವರಿ ದರ ಹಡಕರ	೫೫.೫೫	೨.೦೪	೫೫.೫೫
	೯ತರೆ	೨.೧೮	೦.೫೨	೨.೧೮
	ಒಟ್ಟು	೨೧೫೨	೨.೫೨	೨.೫೨

ಜಮಾಬಂದಿ ಪದ್ಧತಿ

ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ‘ಜಮಾಬಂದಿ’ ನಡೆಸುವ ರೂಢಿಗಳಂಧರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ‘ಜಮಾಬಂದಿ’ ಅಥವಾ ವಾರ್ಷಿಕ ಕಂದಾಯ ನಿರ್ಧರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕಿನ ನೋಂದಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕಗಳ ವಿವರವಾದ ಪರಿಶೋಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಂದಾಯದ ಎಲ್ಲಾ ಬಾಬುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆಯೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ಅಂತಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೆ ಎಂಬುದರ ಒಗ್ಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಇವಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಜಮಾಬಂದಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಗಳು ಕಂದಾಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಬ್ಬಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ ಅವಕಾಶವೂ ಜಮಾಬಂದಿಯಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ರಾಜನಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ರಾಜಸ್ವ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವುದು ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವುದೇ ಜಮಾಬಂದಿ. ಕನ್ನಡಿಕೆ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಮೀನುಗಳು ಪ್ರತಿ ೩೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೂಮೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಮೀನನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡಿಸಿ ಅದರ ಫಲವತ್ತತೆ, ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಮತ್ತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ‘ಆಕಾರ ಬಂದ್ರೆ’ (ನಿದಿಷ್ಟ ಜಮೀನಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ) ತಯಾರಿಸಿ ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಭೂ ಕಂದಾಯ ನಿರ್ಧರಿಸುವರು.

ಪ್ರತಿಕಂದಾಯ ಸಾಲಿಗೂ ನಿಗದಿಯಾದ ಜಮೀನುಗಳ ಅಧಿಭೋಗದಾರರು ಭೂಕಂದಾಯ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಜಮೀನಿನ ಅಧಿಭೋಗದಾರನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಂದಾಯ ಸಾಲಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಭೂಕಂದಾಯವೆಷ್ಟು, ಸೆಸ್ಟುಗೆಳಿಮ್ಮೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸುವರು. ಜುಲೈ ಒಂದನೇ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಜೂನ್ ೩೦ ನೇ ತಾರೀಖಿನ ಅವಧಿಗೆ ಕಂದಾಯ ವರ್ಷವನ್ನುವರು. ಪ್ರತಿ ಅಧಿಭೋಗದಾರನ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಥವಾ ಉಪವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಧ್ಯೋಕರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಕಂದಾಯ ಸಾಲಿನ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಧ್ಯೋಕರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಶೇಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ‘ಹುಜೂರ್ ಜಮಾಬಂದಿ’ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹುಜೂರ್ ಜಮಾಬಂದಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಥವಾ ‘ದಿತ್ತುಂ ಜಮಾಮಂದಿ’ಇದನ್ನು ಅಯಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತಹತಿಲ್ಲಾರು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹುಜೂರ್ ಜಮಾಬಂದಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ಮುಗಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ದಿತ್ತುಂ ಜಮಾಬಂದಿಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಂಚೆಯೇ ಮುಗಿಸಬೇಕು. ತಾಲ್ಲೂಕು ದಿತ್ತುಂ ಜಮಾಬಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಕಂದಾಯ ಸಾಲಿನ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಯ ಗೊಳಿಸುವರು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಾಲಿನ ಕಂದಾಯ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವರು.

ದಿತ್ತುಂ ಜಮಾಬಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಸಾಲಿನ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಯ ಮಾಡುವಾಗ (ಅ) ರಶೀದಿಪ್ಪಸ್ತುಕ (ಆ) ವಿದ್ರಿಪ್ಪಸ್ತುಕ (ಇ) ಖಾತೆ (ಕ್ಷ) ಕಮ್ರೋ ಚಾಸ್ತಿ (ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ) ಘೋಷವಾರೆ, (ಇ) ತಾಲೂಕು ಭೂಕಂದಾಯ ದೇ ಬುಕ್ (ಇ) ತಾಲೂಕು ಭೂಕಂದಾಯ ಲೆಡ್ಡರು (ಎ) ಡಿಸಿಬಿ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾ ಏ) ಕುಳವಾರ (ಹಿದುವಳಿದಾರ) ಬಾಕಿಪಟ್ಟಿ (ಇ) ಇತರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಕಿ ಖಾತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಾಲಿನ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಾಗ (ಅ) ಚಾಲ್ತಿ ಸಾಲಿನ ಖಾತೆ (ಆ) ಚಾಲ್ತಿ ಸಾಲಿನ ಖಿದಿಕ್ಕ (ಇ) ಹಕ್ಕು ದಾವಿಲೆ ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ (ಕ್ಷ) ಹಕ್ಕು ದಾವಿಲೆ ಬದಲಾವಣೆ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾ (ಎ) ವಿವಾದಾಸ್ಯದ ಪ್ರಕರಣಗಳ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾ (ಇ) ಕಮ್ರೋ ಚಾಸ್ತಿ ಪ್ರೋಫೆಡಾರ್, (ಇ) ಆಕಾರಬಂದ್ರೆ (ಇ) ಚಾಲ್ತಿ ಸಾಲಿನ ಡಿಸಿಬಿ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾ (ಇ) ಚಾಲ್ತಿ ಸಾಲಿನ ಕುಳ (ಹಿದುವಳಿದಾರ) ಬಾಕಿಪಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಕಿ ಖಾತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜಮಾಬಂದಿಯನ್ನು ಅಯಾ ಕಂದಾಯ ಆಡಳಿತ ಫುಟಕದ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ.

ಕಂದಾಯ ಸಲ್ಲಿಕೆ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಸರ್ವ ಪ್ರಥಾನವಾದ ಖೂಭಾರವಾಗಿತ್ತು. ಏಕೇಕರಣವಾಗುವ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೂ ಕನಾಟಕದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರನು ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಯ ರ ಕನಾಟಕ ಭೂಕಂದಾಯ ಶಾಸನ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಪೇಲೆಯೂ ಅದು ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಭೂ ಕಂದಾಯ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಎರಡು ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ (ಇವನ್ನಲು ಎಂದು ಹೇಬು)ಕೊಡಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿಯ ಕ್ರಮ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗನು ಬಾಕಿ ಸಂದಾಯದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪತ್ರ ಜಾರಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಕಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪತ್ರ ಗ್ರಾಮದ ಜಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬಾಕಿದಾರನಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು ಸಿಹಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪತ್ರ ಮುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ವಾರದೊಳಗೆ ಬಾಕಿ ಹಣ ವಸೂಲಾಗಿದ್ದರೆ ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಿಗನು ತಹತೀಲ್ಲಾರನಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇವರಿಂದ ಆದೇಶ ಪಡೆದ ನಂತರ ಕನಾಟಕ ಭೂಕಂದಾಯ ನಿಯಮಗಳ (೧೯೬೬)ರ ಪ್ರಕಾರ ಬಾಕಿದಾರನ ಚರಾಸ್ಯಿಯನ್ನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಲು ತಹತೀಲ್ಲಾರರಿಂದ ಆಷ್ಟೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಜಪ್ತಿ ಆದ ಆಸ್ತಿ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಇದುವ ಮೌದಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇವರಿಂದ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಕಟಣೆ ಜಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬಂದ ಮೌತ್ತ ಬಾಕಿ ಇರುವ ಮೌತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಬಾಕಿದಾರನ ಇನ್ನುಷ್ಟು ಆಸ್ತಿ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಸ್ವ ಎಂದರೆ ನೀರಾವರಿ ದರ ಸೆನ್ಸುಗಳು, ಉಪಕರ ಶುಲ್ಕಗಳು, ಕಂತುಗಳು, ದಂಡಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಸೂಲಾತಿ ಮಾಡಲು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಾತಿಗೆ ಇರುವ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು.

ಕಂದಾಯ ವಿನಾಯಿತಿ

ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭೂಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ನಂತರವೂ, ಬೆಳೆಗಳು ನವ್ಯವಾದಾಗ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವರಿ ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಅನಗತ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ದೃತರ ಮನವಿ ಪ್ರಕಾರ ಅಸಾಧಾರಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತಾದರೂ, ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಿತ ಅಥವಾ ಮಾಫಿ ಮಾಡಲು ಖಚಿತವಾದ ನಿಯಮಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಭೂಕಂದಾಯ ಪದ್ದತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಬಗ್ಗೆ ದಂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಂಬಯಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಭೀರ ಭೂಕಂದಾಯ ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತ್ತು. ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಿತಗೊಳಿಸಿದ ವರ್ಷದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಸುಗ್ರಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಭೂಕಂದಾಯ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಗೆ ಸ್ಥಿತಗೊಳಿದ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾಫಿ ಆದೇಶ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಖುಟ್ಟಿ ಜಮೀನಗಳ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸಹ ಮಾಫಿ ಮಾಡುವ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾಫಿ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಮಾಫಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನಂತರ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚಿನ ಪರಿಷ್ಕರಣವನ್ನು ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕನಾಟಕ ಭೂಕಂದಾಯ ನಿಯಮಗಳು (೧೯೬೬)ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮಳೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅನುಕೂಲ ಇಲ್ಲದಾಗ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವಿಕೋಪ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಬೆಳೆಯ ಹಾನಿಯಾದಲ್ಲಿ ಸಕಾರವು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿ ಕಂದಾಯದ ಭಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ನಿಲುವನ್ನು ಸದಾ ಹೊಂದಿದೆ. ಮಳೆಯ ಅಭಾವ ತಲೆದೋರಿದಾಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಅಂತರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಹೊಬಳಿ (ರೈನ್‌ನ್ಯೂ

ಸರ್ಕಾರ್) ಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಆದೇಶ ನೀಡುವರು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೆಳಗೆ ಹಾನಿಯಾದಾಗ ತಹತೀಲ್ಲಾರು ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇರುವ ಕನಿಷ್ಠ ಶೇಕಡಾ ಬದು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಾವಿನ ಪ್ರಯೋಗಗಳನಡಿಗೆ ಬೆಳೆಯ ವಿಕರೆಗೆ ಎಪ್ಪು ಎಂದು ಅಣವಾರಿ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಬೇಕು. ಕನಾಂಟಕ ಕಂದಾಯ ನಿಯಮದ ಉಪನಿಯಮ (ಗ)ರಂತೆ ಬಾಹಿಯಿಂದ, ಕೇರಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯಮೂಲಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿ ಸವಲತ್ತು ಹೊಂದಿರುವ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡಾ ಇಂತಹ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲವೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ಇಂತಹ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ್ದರೆ ಪಸೂಲಾತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ವಿನಾಯಿತಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಬೆಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಇಂತಹ ಕಡಿಮೆ ಇಂತಹ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ್ದರೆ ಅಧಿಕಪಸೂಲಾತಿಯನ್ನು ವಿನಾಯಿತಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಬೆಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡಾ ಇಂತಹ ಕಡಿಮೆ ಬಂದಾಗ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಪಸೂಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಖಚಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಬೇಕಾದ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಬಾಕಿಯ ಶೇಕಡಾ ಇಂತಹ ಕಡಿಮೆ ಬೆಳೆ ಬಂದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪಸೂಲಾತಿ ಆಗದಿರಲಾಗಿ, ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಾಕಿಯನ್ನು ಮನ್ಯ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

ತುಂಡು ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಒಗ್ಗೂಡಿಕೆ

ಅಸ್ತಿ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ ಅಥವಾ ಆರ್ಥಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗನುಗೊಂಡಿ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳು ಏತಿ ಏರಿ ವಿಭಜಿತವಾಗುವಿಕೆಯಿಂದ ಹಿಡುವಳಿಯು ಲಾಭಕರ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಕವಲ್ಲದ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಹಾಗೂ ತುಂಡು ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಒಗ್ಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಅಧಿವಾ ಪೀಠೀಕರಣ ಸಾಧಿಸಲು (ಕನ್ನಾರ್ಲಿದೇಶನ್ ಅಥ ಹೋಲ್ಲಿಂಗ್) ಕನಾಂಟಕ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಖಂಡನ ತಡೆಯುವ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ರೂಳಿರಲ್ಲಿ ರೂಲಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕರಣ (ಇ) ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಒಂದು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಗಾತ್ರದ ಹಿಡುವಳಿಯು ಲಾಭಕರವಲ್ಲ, ಎಂದು ಕಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ತುಂಡು ಭೂಮಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು. ಇಂತಹ ತುಂಡು ಹಿಡುವಳಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಿಧಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನಗೊಂಡಿರಾಗಿ ಅಧಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವ ಏಕರವರಿಗೆ ಇರುವುದು ಕೃಷಿಯಿಂದ ಲಾಭಕರವಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯ ಫುಟೆವನ್ನು ತುಂಡು ಹಿಡುವಳಿಯಿಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು. ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಭೂಮಿ ಉಳ್ಳವನಿಗೆ ವಿನಹಃ ಬೇರೆ ಯಾಗಿರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆದರ ಮಾಲೀಕನು ಮಾರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗಿರುವ ತುಂಡು ಭೂಮಿಗಳ ಒಗ್ಗೂಡುವಿಕೆ (ಕನ್ನಾರ್ಲಿದೇಶನ್)ನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಮಾಲೀಕನಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇಂತಹ ಭೂಮಿ ಪಡೆಯುವವನು ಒಂದು ಪರಾವರ್ತಕ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನೊಂದಣಿ ವೆಚ್ಚ ಅಧಿವಾ ಭಾವಾಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಈ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಳಿಗಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಆಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಕ್ಷ್ಯೋಬರ್ ಇ, ಇಂಖಾರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಆಧಿನಿಯಮವು ಉಳಿವವನಿಗೆ ಜಮೀನು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ನಿಜಗೊಳಿಸುವ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಮೆಲಿಗಲ್ಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಕೂಂಟಿಕಾರಿ ಕ್ರಮವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸ್ವಂತತ್ವಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕಾದ ಜಮೀನಿನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಏತಿಯನ್ನು ಇದು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಅಧಿಕ ಆದರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಿ ಹೋಸದಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿಯೇತರ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ಗ್ರಾ,೧೦೦ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಮೇರದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕಂಪನಿಗಳು, ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ

ಭೂಮಿಯ ಒಡಕನ ಪಡೆಯುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆಯಾದ ನಂತರ (ನವೆಂಬರ್ ೧೯೬೮)ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಚಲಿತ ಗೇರೆದಾರ ನಿಯಮಗಳು ನವ ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿಯಾಗಿ ಬಂದವು. ಈ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ.೨೫ ರಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸು ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲಿಸು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿದ ಲಾಗಿತ್ತು.

ರೋಗಾರ ದಿ ಮೈಸೂರು ಚೇನನ್ನಿ ಕಾಯ್ದೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ ಕನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಅಕ್ಷೇತ್ರೋಬರ್ ರೋಜ್ ರಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಸಫ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತರಾವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿತು. ಇದರಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಗೇರೆದಾರರು (ಪ್ರೌಟ್ಕೆರ್ಡ್ ಟೆನೆಂಟ್ಸ್), ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡದ ಗೇರೆದಾರರು (ನಾನ್ ಪ್ರೌಟ್ಕೆರ್ಡ್ ಟೆನೆಂಟ್ಸ್) ಮತ್ತು ಸಾಧಾರಣ ಗೇರೆದಾರರಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು. ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಗುವಳಿದಾರರಿಂದರೆ, ಜಮೀನಿನ ಮಾಲೀಕನ ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯೇತರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಪರಿಮಿತಿ ಇರುವ ಹಿಡುವಳಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದು ಭಾಗದಮ್ಮೆ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುವವರು ಎಂದು ಪರಿಗಳಿಸಲಾಯಿತು. ಆರಕ್ಷಿತ ಸಾಗುವಳಿದಾರರಿನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪತ್ರ ಜಾರಿ ಮಾಡಿ, ಜಮೀನಿನ ಮಾಲೀಕನ ಸ್ವಂತ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೆಕೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕಲುತನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ಸಾಗುವಳಿದಾರನಿಗೆ ಪ್ರಂಜಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತರ ಸಾಗುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಗಂ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ಅವಧಿಯ ನಂತರ ಒಕ್ಕಲುತನದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಆರಕ್ಷಿತ ಸಾಗುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಒಂದೇ ಕಂತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗರಿಷ್ಟು ಇ ಕಂತಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕಿದ್ದಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಪರತ್ತು ಎಂದರೆ ಸಾಗುವಳಿದಾರನು ಕೊಳ್ಳುಬಹುದಾದ ಭೂಮಿಯ ಇಂ ಸ್ವಾಂಡರ್ ಎಕರೆ ಮತ್ತು ಕೊಂಡ ನಂತರ ಭೂಮಾಲೀಕನ ಬಳಿ ಉಳಿಯಬಹುದಾದ ಜಮೀನು ಪರವಾನಗಿ ಉಳಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಇರಬಾರದು. (ಅಂದರೆ ಇಂ ರಿಂದ ಗಂ ೧೦೦ ಸ್ವಾಂಡರ್ ಎಕರೆಗಳು)ಭೂಮಿ ಕೊಂಡ ನಂತರ ಸಾಗುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರುವ ಅಥವಾ ಉದುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭೂ ಸ್ವಾಧೀನ

ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಭೂಮಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿ, ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣೆ ನೀಡಬೇಕು. ಭೂ ಸ್ವಾಧೀನ ಅಧಿನಿಯಮ ಱೆಂಬ್ರ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಕನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಕನಾಟಕ ಭೂಸ್ವಾಧೀನ ಅಧಿನಿಯಮ ಱೆಂಬ್ರ (ಕನಾಟಕದ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಾಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮರು ನಿಯಮವಾಗಿದ್ದಿತ್ತು.

ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳು ಇಂಥ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಅಳಿದು, ಗುರ್ತಿಸಿ ಮತ್ತು ನಕ್ಷೆ ತಯಾರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾರನೆಗಳನ್ನು ಅವರಲ್ಲೇ ಮಾಡುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲೇ ಈ ಬಗ್ಗೆ ತಕರಾರು ಮಾಡುವ ಕಾಲಾವಧಿಯನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಸಕ್ತಿ ಉಳಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮುಖಿತಃ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ಮೂಲಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳ ಮುಂದೆ ಹಾಜರಾಗಿ ತಕರಾರುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಸಂತಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ತಕರಾರುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅವರ ಆಕ್ರೋಪಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಕಲಂ ಗಂ ರಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಯವರು ನೀಡಿಯ ತಕರಾರುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅವರ ಆಕ್ರೋಪಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಕಲಂ ಗಂ ರಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಯವರು ನೀಡಿಯ

ನೀಡಬಹುದು. ಇದರಂತೆ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಭೂಮಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧಿ ನಿತೇಧಗಳಿಗೂ ಒಳಪಡದೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಬರುವದು. ಭೂಮಿಯ ಅಳತೆಯಿಂದ ಪರಿಹಾರದ ಅಸಮರ್ಪಕತೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹಕ್ಕುದಾರರಿಗೆ ವಿತರಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ರ ಭೂ ಸ್ವಾಧೀನ ಅಧಿನಿಯಮ (ತಿದ್ದುವಡಿ)ವು ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳ ತೀರ್ಥಗೆ ಮೇಲ್ವಿನವಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳು ಗಂ ಲಕ್ಷ ರೂ. ವರ್ಗೆ, ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಅಂ ಲಕ್ಷ ರೂ. ವರೆಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಅಂ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು, ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಛ್ರಾತ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ವಿನವಿ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶಿವಿದೆ.

ಭೂ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಗಳು

ಕನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ ಗ್ರಾಮ ಕಲಂ ಉ ರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಭೂ ನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಪ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ, ತಹಶೀಲ್‌ರೂ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿಯೂ, ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ತಾಲುಕಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಾನೂನಿನನ್ನೆಯ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿರಬೇಕು. ಮಂಡಳಿಗಳಿಗೆ ಬರುವ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ತೀರ್ಥಾನಿಸುವುದು. ಅಜ್ಞದಾರರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕಂದಾಯ ತಾಲುಕಿಗೆ ಒಂದು ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು, ಹೆಚ್ಚುನ ಒತ್ತುಡವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಏರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ತೀರ್ಥಾನಿಸುವುದು ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಕಾರ ಇದಾಗಿದೆ.

ಈ ನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ನಿಯಮಗಳಿಂತೆ ಸಾಗುವಳಿದಾರನು ಭೂಮಿ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡೆಯಲು ನೋಂದಣಿ ಮಾಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ, ಅಜ್ಞದಾರನು ಸಾಗುವಳಿದಾರನೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲದೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕಾಯಿದೆ ಕಲಂ ಗಂ (ಎ) ನಲ್ಲಿ ತಹಶೀಲ್‌ರೂ ರವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಯ ತೀರ್ಥಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿದ್ದು, ತೀರ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ವಿನವಿಯನ್ನು ಉಚ್ಚ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಮೇಲ್ವಿನವಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕಾರವನ್ನು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ನಿಯಮ ಕಲಂ ಗಂ(ಎ)ನಿಂತೆ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ನ್ಯಾಯಾಂಗದಿಂದಲೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದಲೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಚ್ಚ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಾನವಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಜಮೀನನ್ನು ಭೂ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಯು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯ ಮೇರೆಗೆ ಹಂಚಿಲಾಗುವುದು.

ಗ) ಭೂರಹಿತ ಕೃಷಿಕರು, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಮತ್ತು ಭೂರಹಿತ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೇಣಿದಾರರು.

ಎ) ಕನಿಷ್ಠ ಹಿಡುವಳಿ ಇಲ್ಲದ ಗೇಣಿದಾರರು, ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೇಣಿದಾರರು ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ಹಿಡುವಳಿಯ ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವವರು.

ಇ) ಒಂದು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಹಿಡುವಳಿಗಂತ ಕಡಿಮೆ ಭೂಮಿ ಇರುವ ಸಾಗುವಳಿದಾರ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹಿಡುವಳಿಗಂತ ಕಡಿಮೆ ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವವರು.

ಈ) ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಬಯಸುವ ಇತರರು.

ಈ ರೀತಿ ವಿತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು ಭೂಮಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆಯೇ ಅಥವಾ ಬಹ್ದಿಯೊಡನೆ ಇಂಥಾಣಿಕ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬಹುದು.

ಭೂ ಸುಧಾರಕೆ ಮೇಲ್ಮೈ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ

ಭೂಸುಧಾರಕಾನಿಯಮದ ಕಲಂ ೧೧೬(ಎ)ನಂತೆ ಭೂ ಸುಧಾರಕಾ ಮೇಲ್ಮೈ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ನ್ಯಾಯಿಕ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿಯೂ, ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕಂದಾಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿಯೂ, ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೂಸುಧಾರಕಾ ಕಾನೂನಿನನ್ನು ಯ ಮಾಡಿದ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲಂ ೧೧೮(ಎ) ನಂತೆ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಈ ಮೇಲ್ಮೈ ನವಿಗಳನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರೌಸಿಜರ್ ಕೋಡಾನಲ್ಲಿ ರುವಂತೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಎ) ಭೂ ನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿಗೆ ವಾಪಸ್ತು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ (ರಿಮ್ಯಾಂಡ್) ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ.

ಬಿ) ಭೂ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ.

ನ್ಯಾಯಿಕ ಸದಸ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಂದಾಯ ಸದಸ್ಯರಿಂಬೂರೂ ಮೇಲ್ಮೈ ನವಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಬಹುದು. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಯ ಉಂಟಾದರೆ, ನ್ಯಾಯಿಕ ಸದಸ್ಯರು ಆ ಸರಹದಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪಾಲ್ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರಿಗೆ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಫ್ಫಿಸಬಹುದು. ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ಜಮಿನಿನ ವಿತರಣೆ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾದ ಭೂ ವಿತರಣಾ ನೀತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡದ ಜಮಿನಿನನ್ನು ವಿವಿಧ ಸೇವಗಳಿಗೆ ಪ್ರೌತ್ಸಾಹವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತುರಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ನಂತರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಿತರಿಸುವ ವಿಧಾನ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತದ್ದುವಡಿಗೊಂಡು ಭೂ ರಹಿತರಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ, ಗುರುತಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ವಿತರಿಸುವ ಭೂಮಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಿಯನ್ನು ತಹತೀಲ್ಲಾರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಿತರಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಶೇ.೫೦ ರಾಜಕೀಯ ಸಂತ್ರಸ್ಯರಿಗೆ ಶೇ.೧೦, ಹಿಂದುಳಿದ ಜನಾಂದರವರಿಗೆ ಶೇ.೫ ಹಾಗೂ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಶೇ.೨೫ ಆಗಿತ್ತು. ಕೃಷಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇಂಥಾಣಗಳ ಕಾಲ ಪರಿಭಾರೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಭೂಮಿ ನೀಡಿದ ಇಂಥಾಣ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೂ ಇದೆ.

ವೃತ್ತಿ ತರಿಗೆ

೧೯೭೯ಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಉದ್ಯೋಗ, ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಸುಬುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕನಾಟಕ ಪ್ರರಸಭೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ ರೇಳಳರ ಪ್ರಕಾರ ವೃತ್ತಿ ತರಿಗೆ ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು. ವೃತ್ತಿದಾರರನ್ನು ಒಂಬತ್ತು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅಧಿನಿಯಮ ರೇಳಳರಿಂತೆ ಉದ್ಯೋಗ, ವ್ಯಾಪಾರ, ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ನೌಕರಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಏಪ್ರಿಲ್ ಒಂದು ರೇಳಳರಿಂದ ಜಾರಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ವೇತನ ಪಡೆಯುವ ನೌಕರರ ತರಿಗೆ ದರ ಅವರ ವೇತನ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ನೌಕರರ ವೃತ್ತಿ ತರಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಅವರ ವೇತನ ಮುರಿದು ಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳು ಪ್ರಸಕ್ತ ವರ್ಷದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೦ ರ ಒಳಗೆ ತರಿಗೆ ಪಾಠಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಐಜಾರಾಮ ತರಿಗೆ

ಕನಾಟಕ ಐಜಾರಾಮ (ಲಗ್ನೂರಿ ಹೋಟೆಲ್ ಮತ್ತು ವಸತಿಗ್ರಹ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಇನ್ ಜೂನ್ ರೇಳಳರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ದಿನಕ್ಕೆ ರೂ. ೫೦ ಕ್ಕೂಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಗೂ ಇಂ ಕ್ಕೂಂತ ಕಡಿಮೆ ಬಾಡಿಗೆಯಿಳ್ಳ ಹೋಟೆಲ್ ವಸತಿಗಾಗಿ ನೀಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶೇ.೧೦ ರಷ್ಟು ಲಗ್ನೂರಿ ತರಿಗೆ, ಇಂ ರಿಂದ ಅಂಬಿ ರಷ್ಟು ರೂ.೨೫೦ ಕ್ಕೂಂತ ಮೇಲ್ವಿಚ್ಚಲ್ಲಿ ಶೇ.೨೦ ರಷ್ಟು ತರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕು. ಕನಾಟಕ ವಾಣಿಜ ತರಿಗೆ ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆ ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹೋಟೆಲ್ ಅಥವಾ ವಸತಿಗ್ರಹದ ಮಾಲೀಕರು ನೋಂದಣಿ ಮತ್ತು ನವೀಕರಣಕ್ಕೆ ತರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಕೋಪ್ಯುಕ್: ಟ.೪

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ವಸೂಲಾದ ಅಬಕಾರಿ ಸುಂಕದ ವಿವರ

ವರ್ಷ	ಸಿಮಂಬ್ರಾ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಸಕ್ತರೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಬೀಡು (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ನೂಲು ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
೧೯೭೫-೭೬	೪೪	೧೯	೧೫	೧೫
೧೯೭೬-೭೭	೧೦	೫.೫	೧೬	೧೨
೧೯೭೭-೭೮	೬೮	೧೧೬	೧೦	೮೦
೧೯೭೮-೭೯	೬೮	೧೨೦	೧೦	೬೦

ಅಧಾರ: ಕೇಂದ್ರ ಅಬಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ, ವಿಜಾಪುರ.

ಕೇಂದ್ರ ಅಬಕಾರಿ ಶುಲ್ಕ

ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಣದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಅಬಕಾರಿ ಶುಲ್ಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಗಳಳಳರಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಹತ್ತಿ ನೂಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಮೊದಲು ತರಿಗೆ ವಿಧಿಸಿತು. ನಂತರ ಗಳಳಳರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಬಕಾರಿ ಶುಲ್ಕ ವಿಧಿಸಿತು. ಅನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವರುತ್ತು ರೇಳಳರ ವರೆಗೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಶುಲ್ಕ ವಿಧಿಸಿತು. ಆ ನಂತರ ರೇಳಳ ಇದರ ಸಂಖ್ಯೆ

ಪರುತ್ತು ಹೋಗಿದೆ. ಈಗ ಗಳಿಂದ ವಸ್ತುಗಳು ಈ ಸುಂಕ್ಯೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಏರಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಲಯ(ರೇಂಜ್) ಕಚೇರಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ವಿಜಾಪುರ ವಲಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅವುಗಳಿಂದರೆ, ವಿಜಾಪುರ (೨೨೦ ಹೆಚ್.ಗಳು), ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ (೨೨೧ ಹೆಚ್.ಗಳು) ಜಮ್‌ವಿಂಡಿ (೨೨೨ ಹೆಚ್.ಗಳು), ಮುದ್ದೆಬಿಹಾಳ (೨೨೩ ಹೆಚ್.ಗಳು), ಇಂಡಿ (೨೨೪ ಹೆಚ್.ಗಳು) ಮುಧೋಳ (೨೨೫) ಮತ್ತು ಸಿಂದರಿ (೨೨೬) ಹೆಚ್.ಗಳು. ಈ ವಲಯದ ಸಾಧಾರಣ ಉದ್ದೇಶ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಗಲ ಗೊಂದಲ ಕೆಂದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸುಂದರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ₹.೫

ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸುಂದರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ವರ್ಷ	ನಿಗದಿತ ಗುರಿ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಸಾಧನೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಹೆಚ್ಚಿದ ಸಾಧನೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
೧೯೬೪-೬೫	೬೦೦.೦೭	೧೦೬೬.೬೭	೪೬೩.೬೯
೧೯೬೫-೬೬	೧೨೦೦.೦೦	೧೭೫೦.೬೨	೫೦.೬೨
೧೯೬೬-೬೭	೧೬೫೬.೪೦	೧೧೬೫.೦೦	೧೬೫.೪೦
೧೯೬೭-೬೮	೧೬೫೦.೦೦	೧೪೦೬.೦೦	೧೪೦.೦೦

ಆದಾಯ ತೆರಿಗೆ

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಆದಾಯದ ಮೇಲೆ ಕರ ಹೇರುವ ನಿರ್ವಹಿತ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಆಗ ಭಾರತೀಯ ಆದಾಯ ಅಥವಾ ಪರಮಾನ ತೆರಿಗೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಹೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳ ನಂತರ ಈ ಕಾನೂನು ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಖಾಯಂ ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರಥಮ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಅಧಿಕ ನಷ್ಟವನ್ನು ತುಂಬಲು ವಾಯವಕವಾದ ಭಾರತದ ಆದಾಯತೆರಿಗೆ ಶಾಯ್ದಿಯನ್ನು ೧೯೬೭ ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕ ನೀತಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಂಡು ಮಹಾರಾಜ್ಯ ತಾರಿಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತೆರಿಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವಿಜಾರಣೆ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ಆಯೋಗ ಇವುಗಳ ಪರಿದಿಗನುಣವಾಗಿ ೧೯೬೧ ರ ಆದಾಯ ತೆರಿಗೆ ಮಸೂದೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ಗೆ ನೇರಿಸಿಲ್ಲ. ೧೯೬೭ ರಿಂದ ಅಜರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ಕೋಟ್ಟುಕೆ: ಎ.೬; ಅದಾಯ ತೆರಿಗೆ
ರೇಣಳ-ಎಂ ೧೦ದ ರೇಣಳ-ಎಲನೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಸೂಲಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ ಏವರ.

ವರ್ಷ	ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	ವೇತನದಾರರು	ಒಟ್ಟು	ಸಂಗ್ರಹಾದ ಮೊತ್ತ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
ರೇಣಳ-ಎಂ	೨,೫೬೩	೨,೪೯೪	೨,೦೫೨	೭.೫೬
ರೇಣಳ-ಎಂ	೨,೬೬೮	೪,೧೪೦	೨,೪೨೮	೫.೬೬
ರೇಣಳ-ಎಂ	೫,೬೬೫	೫,೨೨೦	೧೧,೦೪೫	೫.೨೨
ರೇಣಳ-ಎಂ	೨,೮೨೯	೨,೭೯೯	೨,೮೨೯	೨.೮೨

ಗಿಫ್ತ್ ತೆರಿಗೆ

ವರ್ಷ	ಪಾವತಿದಾರರು	ಸಂಗ್ರಹಾದ ಮೊತ್ತ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
ರೇಣಳ-ಎಂ	೨೦	೦.೧೫
ರೇಣಳ-ಎಂ	೪೬	೦.೫೨
ರೇಣಳ-ಎಂ	೫೪	೦.೫೪
ರೇಣಳ-ಎಂ	೪೮	೦.೪೮

ಸಂಪತ್ತು ತೆರಿಗೆ

ವರ್ಷ	ಪಾವತಿದಾರರು	ಸಂಗ್ರಹಾದ ಮೊತ್ತ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
ರೇಣಳ-ಎಂ	೫೨	೦.೫೨
ರೇಣಳ-ಎಂ	೧೮	೦.೨೫
ರೇಣಳ-ಎಂ	೧೬	೦.೧೬
ರೇಣಳ-ಎಂ	೪೮	೦.೪೮

ವಾರ್ಷಿಕ ತೆರಿಗೆ

ಕೇಂದ್ರ ವಾರ್ಷಿಕ ತೆರಿಗೆ ಅಧಿನಿಯಮ ರೇಣಳ ಹಾಗೂ ಕನಾಟಕ ವಾರ್ಷಿಕ ತೆರಿಗೆ ಅಧಿನಿಯಮ ರೇಣಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಏಕಸ್ಥಾನೀಯ (ಸಿಂಗಲ್ ಪಾಯಿಂಟ್) ಮತ್ತು ಬಹುಸ್ಥಾನೀಯ (ಮಲ್ಟಿಪಾಯಿಂಟ್) ವಸೂಲಾತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಉತ್ತಮ ಕರಿಂದ ಬಳಕೆದಾರರವರೆಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ,

ವರಕ್ಕಾನೀಯ ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಬಹುಸ್ಥಾನೀಯ ತೆರಿಗೆ ವಸ್ತು ಮಾರಾಟದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಬದಲಾದಾಗೆಲ್ಲಾ ಅದರ ವ್ಯಾಪಾರಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ವರಕ್ಕಾನೀಯ ದರಗಳು ೫೧.೧೦ ರಿಂದ ೯೦ ರವರೆಗೆ ಇರುವುದು. ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳು ವರಕ್ಕಾನೀಯ ತೆರಿಗೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಎಂದರೆ ಮದ್ದಾಪನೀಯ, ಚಿನ್ನದಾಟ್ಟಿ, ನಾಣ್ಯಾರೂಪದ ಹಣ, ರೇಷ್ಟ್ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಗಾಜಿನ ಬಾಟಲುಗಳು ಬಹುಸ್ಥಾನೀಯ ತೆರಿಗೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟು ಶೇಖರಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ:೯.೨

೧೯೭೪-೭೫ರಿಂದ ೧೯೭೮-೭೯ನೇ ವರಕ್ಕಾನೀಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕರದಾತರ ವಿವರ.

ವರ್ಷ	ಕರದಾತರ ಸಂಖ್ಯೆ		ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ) ಚಟುವು ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ
	ಕನಾಟಕ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ	ಕೇಂದ್ರ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ	
೧೯೭೪-೭೫	೩೪೪	೩೬೪	೨,೫೭೬.೮೯
೧೯೭೫-೭೬	೨೪೯	೨೨೦	೨,೦೪೨.೭೫
೧೯೭೬-೭೭	೨೪೮	೨೬೩	೨,೪೦೯.೬೨
೧೯೭೭-೭೮	೨೨೨	೧೬೫	೨,೪೫೦.೦೦
ಒಟ್ಟು	೧೨೨೨	೧೦೬೨	೧೫,೧೫೯.೬೯

ಕೋಷ್ಟಕ:೯.೩ ; ಸಂಗ್ರಹವಾದ ವಿವಿಧ ತೆರಿಗೆಗಳ ವಿವರ

ವರ್ಷ	ಕನಾಟಕ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ	ಕೇಂದ್ರ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ	ಕೆಟ್ಟಬಿ	ವೃತ್ತಿ ತೆರಿಗೆ
೧೯೭೫-೭೬	೫೯.೬೪	೧೧.೪೫	೫.೬೦	೨.೧೨
೧೯೭೬-೭೭	೨೪.೪೪	೯.೫೬	೮.೫೬	೪.೦೫
೧೯೭೭-೭೮	೧೨.೪೮	೭.೧೦	೭.೦೬	೨.೧೧

ಆಧಾರ: ಸಂಕಾರ ಅಯ್ಯಕ್ಕು (ಘೃತ-೪), ವಿಜಾಪುರ.

ಕೋಷ್ಟಕ:೯.೪; ವಾಣಿಜ್ಯ ತೆರಿಗೆಗಳ ವಿವರ

ವರ್ಷ	ಕನಾಟಕ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ	ಕೇಂದ್ರ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ	ವೃತ್ತಿ ತೆರಿಗೆ
೧೯೭೫-೭೬	೪೫೯	೨೦೮	೧೧೨.೨೧
೧೯೭೬-೭೭	೪೪೦	೨೨೨	೧೨೬.೫೨
೧೯೭೭-೭೮	೩೬೪	೨೬೫	೧೦೬.೬೧

ಕೋಣ್ಣಕ: E. ೧೦

ವರ್ಷ	ವರ್ತಕರ ಸಂಖ್ಯೆ	ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಕನಾಡಕ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಕೇಂದ್ರ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
೧೯೭೫-೭೬	೬೨೦	೪೦.೬೨	೮೫೨
೧೯೭೬-೭೭	೬೨೨	೫೬.೬೦	೧೨೫೯
೧೯೭೭-೭೮	೬೩೪	೬೦.೦೦	೧೧೫
೭೮೭೯	೨೦೨೨	೮೪೯.೨೭	೨೬೭೯

ಆಧಾರ: ವಾರ್ಷಿಕ ತೆರಿಗೆಗಳ ಸಹಾಯಕ ಅಯ್ಯತ್ವದ್ವಾರಾ (ನನೇ ವಲಯ) ವಿಜಾಪುರ

ಮೋಟಾರು ವಾಹನ ತೆರಿಗೆ

జిల్లెయల్లి ప్రథమవాగి గణాఖరల్లి వోటారు వాడనగళ మేలే తెరిగేయన్న జారిగే తరలాయితు. ఈ తెరిగేయ సోండం కుల్ది రహదారీద్ద వాడనగళ ఏది హగూ ఆశ్చర్షియ మేలే అవలంబిస్తుత్తదే. జిల్లెయల్లి గణాఖరల్లి బస్టాగళు మత్తు ట్రాక్ట్ కారుగళిగే అధిక తెరిగేయన్న ఏదిసలాగిత్తు. ఇదర జోతెగే వాడనగళ మేలే జిల్లా మండలి మత్తు పురసభిగళు ప్రవేత తెరిగేగళన్న ఏదిసిదవు. వాడనగళ మేలిన తెరిగేయింద ఒండ రాజస్థాన్న రస్త అభివృద్ధిగాగి విచుటమాడలాగుత్తిదే.

ರಾಜ್ಯ ಏಕೀಕರಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (೧೯೫೬) ವಿಲೀನಗೊಂಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಟಾರು ವಹನ ತೆರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರವೇಶ ತರಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಿಧ ನಿಯಮಗಳಿದ್ದವು. ಇದರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ನಿಯಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಕನಾಟಕ ಮೋಟಾರು ವಹನಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಗೊಂಡಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ತೆರಿಗೆಯು ತ್ರೈಮಾಸಿಕ, ಅಧ್ಯವಾರ್ಷಿಕ ಅಥವಾ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದ್ವಿಚಕ್ರ ಮತ್ತು ಇತರೆ ವಹನಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಅಂದರೆ ಜೀವಾವಧಿ (ಲೈಫ್ ಟ್ರೆಕ್) ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವರ್ಷಾಲಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೋಟ್‌ಕೆ:೯.೧೧; ಇಂದ್ರಾಜಿತ್ ಪಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಾದ ಮೋಟಾರುವಾಹನ ತೆರಿಗೆಯ ವರ.

ವರ್ಷ	ಗುರಿ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಸಾಧನೆ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
೧೯೬೪-೬೫	೩೦೫	೨೭೩.೦೮
೧೯೬೫-೬೬	೪೦೦	೪೨೨.೨೦
೧೯೬೬-೬೭	೪೦೦	೪೯೨.೨೦
೧೯೬೭-೬೮	೪೨೦	೪೨೮.೬೭
ಒಟ್ಟು	೧೨೦೫	೧೨೮೨.೫೫

ಭಾಪಾ ಕಾಗದ ಮತ್ತು ನೋಂದಣಿ

జిల్లెయల్లి గట్టిన రింద గట్టిగావరిగి న్యాయాలయ శుల్షువన్ను ప్రముఖవాగి కణద రూపదల్లి పాపతి మాడలాగుత్తిత్తు. ఈ హణవన్ను కందాయదొడనే సేరిసలాగుత్తిత్తు. భారతీయ ముద్రాక్షిత అధినియమవన్ను గట్టిగారల్లి బళికే తందు సాకష్టు లాభ దోరెయుపంతాయితు. నంతర గట్టిరల్లి ఎరడు అధినియమగళు అందరే ఒందు ముద్రాంకగళిగి మత్తురచు ఇతరే న్యాయాలయ శుల్షుగళిగి మాడలాయితు. కనాటక న్యాయాలయ శుల్షు మత్తు మౌకద్దమేగళ అధినియమ గణిలరంతే న్యాయాంగ సంబంధిసిద మౌకద్దమేగళిగి లగక్కిసబేకాద ముద్రాంక శుల్షు నిగదిగొలిసిదే. కాగి జిల్లెయల్లి హన్సోందు సబ్రా రిజిస్ట్రారర కచేరిగళివే. జిల్లామణిదల్లి వితేష జిల్లా ధికారియు పదనిమిత్త నోందసే అధికారియాగియుతారే.

ಕೋಣ, ಕೆ.೬.೧೨

ವರ್ಷ	ದಸ್ತಾವೇಚುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ನೋಂದಣಿ ಶ್ಲಘ	ಮುದ್ರಾರ್ಹ ಶ್ಲಘ	ಒಟ್ಟು ಆದಾಯ
೧೯೬೦-೬೧	೨೮,೪೨೭	೦.೫೯	೪.೨೨	೫೫.೧೦
೧೯೬೧-೬೨	೨೫,೫೬೯	೦.೦೫	೫.೫೬	೫೫.೬೦
೧೯೬೨-೬೩	೨೦,೦೬೮	೦.೧೪	೬.೨೨	೬೬.೬೦
೧೯೬೩-೬೪	೨೨,೧೫೨	೦.೨೦	೬.೪೨	೭೫.೫೨
೧೯೬೪-೬೫	೨೨,೬೦೯	೨.೨೬	೬.೨೦	೧೧೫.೫೯
೧೯೬೫-೬೬	೨೦,೪೦೫	೨.೨೫	೧೦.೪೫	೧೨೫.೪೫
೧೯೬೬-೬೭	೨೨,೫೫೯	೨.೨೭	೧೨.೫೫	೧೩೫.೫೯
೧೯೬೭-೬೮	೨೨,೫೫೭	೨.೨೭	೧೨.೫೫	೧೩೫.೫೭
ಒಟ್ಟು	೨೨,೫೫೭	೦೪.೨೭	೨೦.೨೫	೨೫೫.೫೭

ಅರಣ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತೆರಿಗೆ

ಕನಾಟಕ ಕೃಷ್ಣ ಆದಾಯ ತರಿಗೆ ಅಧಿನಿಯಮ ಗ್ರಾಜು ರಂತೆ ಏಳು ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗಳ (ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್) ಸಹಿತ ಇಗ ವಾಸೇಷ್ಟು ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಈ ತರಿಗೆ ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು. ಕನಾಟಕ ಕೃಷ್ಣ ಆದಾಯ ತರಿಗೆ ಅಧಿನಿಯಮ ಗ್ರಾಜು ರಂತೆ ರೂ.೫೦೦೦ಕ್ಕೂ ಮೀರಿರುವ ಕೃಷ್ಣ ಆದಾಯ ಹಾಗೂ ತೋಟದ ವಿಸ್ತಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ತರಿಗೆ ಹೇರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಜು ರಿಫರ್ ತಿದ್ದು ಪಡಿಯಂತೆ ಮಿಶಿಯನ್ನು ರೂ.೫೦೦೦ ದಿಂದ ರೂ.೧೪,೦೦೦ ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಗ್ರಾಜು ರಲ್ಲಿ ಮಿಶಿಯನ್ನು ರೂ.೧೪,೦೦೦ ದಿಂದ ರೂ.೨೦,೦೦೦ ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗ್ರಾಜು ರ ತಿದ್ದು ಪಡಿಯಂತೆ ಅಗ ಎಕರೆವರೆಗೆ ಭೂಮಿ ಇದ್ದು ಬಾಳೇಹಣ್ಣು, ತಂಗು, ಪಲಕೀ, ಕಾಳುಮೊಸು ಅಥವಾ ಕಿತ್ತಲೆಹಣ್ಣು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ

ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವವರಿಗೆ ತೆರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತತ್ತು. ಭಾರೀ ಕೈಗಾರಿಕೆಯವರು ಬಳಿಸುವ ಮರಮುಟ್ಟು, ಬಿದಿರುಗಳ ಮೇಲೆ ಶೇ.೧೨ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅರಣ್ಯೋಳ್ಳಂಗಳಾದ ಚೊಬಿನೆ (ಮರಮುಟ್ಟು), ಸೌದ (ಉರುವಲು ಕಟ್ಟಿಗೆ) ಇದ್ದಿಲ್ಲ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಹಾಗೂ ಈ ಉತ್ತರಂಗಳಾದ ಶ್ರೀಗಂಧ (ಚಂದನ), ಬಿದಿರು, ಬೆತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಹರಾಬು ಅಥವಾ ಇತರೆ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದಾಗ ಖರೀದಿ ಬೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುವುದು.

ರಾಜ್ಯ ಅಭಕಾರಿ ಶುಲ್ಕ

ರಾಜ್ಯ ಅಭಕಾರಿ ಶುಲ್ಕವು ಗ್ರಾಮರ ಹಿಂದೆ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಅಭಕಾರಿ ಕಾರ್ಯ ಗ್ರಾಮ, ಬಿಸಿವಹ್ವ ಕಾರ್ಯ, ಎಸ್‌ಡಿಪಿಎಸ್ ಕಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭಕಾರಿ ಕಫೇರಿಯ ಅನ್ವಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ಕೆ.ಎಂ

ಗ್ರಾಮ-ಎ ರಿಂದ ಗ್ರಾಮ-ಎಟನೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕುವಾರು ರಾಜಸ್ಥ ವಸೂಲಿಯ ವಿವರ

ತಾಲ್ಲೂಕು	ಗ್ರಾಮ-ಎ (ಲಕ್ಷ್ಯ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಗ್ರಾಮ-ಎಟ (ಲಕ್ಷ್ಯ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಗ್ರಾಮ-ಎಟ (ಲಕ್ಷ್ಯ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
ಬಾದಾಮಿ	೦೯೬.೮೯	೧೧೬.೪೨	೧೦೮.೦೫
ಬಾಗಲಕೋಟೆ (ಬೀಳಗಿನೆರಿ)	೦೯೬.೪೧	೧೨೦.೨೪	೧೦೮.೪೩
ಬಸವನ ಬಾಗೆವಾಡಿ	೧೨೦.೪೦	೧೬೨.೫೨	೧೧೬.೫೨
ಬಿಜಾಪುರ	೨೬೫.೮೪	೨೧೯.೬೪	೨೧೮.೫೪
ಹುನಸುಂದ	೧೬೪.೪೨	೧೫೮.೫೧	೧೪.೨೧
ಇಂಡಿ	೧೦೮.೫೯	೧೫೦.೬೮	೨೫.೦೨
ಜಮ್ಮಿಂಡಿ	೧೫೨.೨೨	೪೦೫.೦೭	೫೨.೦೮
ಮುದ್ದೆಬಿಹಾಳ	೦೯೬.೫೨	೧೨೧.೬೫	೨೧.೨೦
ಮುಧೋಳ	೨೦೦.೨೯	೨೨೪.೨೨	೫೨.೫೫
ಸಂದಗಿ	೧೫೦.೪೫	೧೨೫.೦೧	೨೬.೫೯
ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು	೧೬೪೨.೧೮	೨೧೮೦.೬೪	೨೪೨.೦೭

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗತ ಅರಂಭ ಗೋರವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹಣ್ಣು

ಹೆಸರು	ಯಂತರ	ವರ್ಗ
ಎ.	೨	೨
ದಬ್ಬುಡ್ಡ ಪಾರ್ಕರ್	೧೫೫೫	೧೫೫೮
ಇ.ಜಿ. ರಾಬಿನ್ಸನ್ಸನ್	೧೫೫೯	೧೫೫೯
ಜಿ. ದೇವಿದ್ರಾಸನ್	೧೫೬೦	೧೫೬೦
ದಬ್ಬುಡ್ಡ-ಸಿ.ರೋಡ್	೧೫೬೧	೧೫೬೧
ಜಿ. ಮಾಂಟಿಲತ್	೧೫೬೨	೧೫೬೨
ಹೆಚ್. ಖಾಡ್-ವಾಡ್	೧೫೬೩	೧೫೬೩
ದಬ್ಬುಡ್ಡ-ದಬ್ಬುಡ್ಡ-ಡ್ರೀವ್	೧೫೬೪	೧೫೬೪
ಕಿ.ಆರ್. ಬೊಮ್ಮನ್ಸ್ಟಿ	೧೬೦೦	೧೬೦೨
ದಬ್ಬುಡ್ಡ-ದಬ್ಬುಡ್ಡ-ಡ್ರೀವ್	೧೬೦೨	೧೬೦೪
ಕಿ.ಆರ್. ಬೊಮ್ಮನ್ಸ್ಟಿ	೧೬೦೪	೧೬೦೪
ದಬ್ಬುಡ್ಡ-ಸಿ. ಷಣ್ಣಿದ್ರೋ	೧೬೦೬	೧೬೦೬
ಜಿ.ಕೆ.ಎನ್. ಕಾಬ್ರಾಚೆ	೧೬೦೭	೧೬೦೭
ಜೆ ಅಂಡ್ ಶ್ರೀ ಧಿಯಾಂಡ್ನಾ ಗೀರಾಟ್	೧೬೦೮	೧೬೦೮
ಅಲ್ಲಾಪ್ರೇದ್ರಾ ಮಾಸ್ಕ್ರ್	೧೬೦೯	೧೬೦೯
ವಿ.ಕಿ. ನಾಮಚೋಲೈ	೧೬೧೦	೧೬೧೦
ಜಿ.ಎ. ಮದನ್	೧೬೧೧	೧೬೧೦
ಸಿ.ಹೆಚ್. ಹೃಂಡೆಸನ್	೧೬೧೨	೧೬೧೨
ಆರ್.ಜಿ. ಗಾರ್ಡನ್	೧೬೧೪	೧೬೧೪
ವಿ.ಹೆಚ್. ನಾಯಕ್	೧೬೧೬	೧೬೧೬
ಆರ್.ಎಸ್. ಹರೇಮರ್	೧೬೧೮	೧೬೧೮
ವಿ.ಬಿ. ಮದೇಶರ್	೧೬೨೨	೧೬೨೨
ಯು.ಎಂ. ಮಿರ್ಚಂಡಾನಿ	೧೬೨೪	೧೬೨೫
ಡಿ.ಎಸ್. ಮೋಡಕ್	೧೬೨೬	೧೬೨೬
ಎಂ.ಡಿ. ಭಟ್	೧೬೨೮	೧೬೨೮

ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ

೫೬೮

೧	೨	೩
ಟಿ.ಟಿ. ಕೊತ್ತುಲ್	೧೯೬೬	೧೯೬೬
ಎ.ಎಸ್. ಪೊಲ್	೧೯೬೭	೧೯೬೮
ಸಿ.ಎನ್. ಮಿಶ್ಯಾಡ್	೧೯೬೭	೧೯೬೭
ಆರ್.ಬಿ. ಡೇವಿಸ್	೧೯೬೮	೧೯೬೯
ಟಿ.ಟಿ. ಅಲ್ಲಾಮೂಲ	೧೯೬೭	೧೯೬೮
ಹೆಚ್.ಹೆಚ್.ಎ. ವಿಕೋವರ್	೧೯೬೮	೧೯೬೯
ಎ.ಎಸ್. ನಾಯಕ್	೧೯೬೮	೧೯೬೯
ಇ.ಜೆ. ಘೃನ್ನಿಸ್	೧೯೬೮	೧೯೬೯
ಎಲ್.ಎಫ್. ಸಾಲ್ತುನ್	೧೯೬೯	೧೯೭೦
ಕೆ.ಎ. ವಾಲವೇರ್	೧೯೬೯	೧೯೭೦
ಎ.ಅಲ್ಲಾಬಾದ್	೧೯೬೯	೧೯೭೦
ಹೆಚ್.ಟಿ. ಸತ್ಯವಾಣಿ	೧೯೬೯	೧೯೭೦
ಕೆ.ಎ. ವಾಲವೇರ್	೧.೧೧.೫೨	೨೧.೧.೫೨
ಎಸ್. ರಾಮನಾಥ್	೨.೦೬.೫೨	೦೭.೧.೫೮
ಬಿ.ಹೆಚ್. ಅದಿರಾಜಯ್	೧೪.೦೬.೫೫	೧೫.೧.೫೮
ಎನ್. ನರಸಿಂಹರಾವ್	೨೨.೦೬.೫೯	೧೫.೧.೬೧
ಹೆಚ್. ಮಹಾರಾಜಯ್	೦೫.೦೨.೬೦	೧೫.೦೭.೬೫
ಆರ್.ಎ. ನಾಯಕ್	೨೧.೦೬.೬೫	೨೫.೦೬.೬೬
ಎಸ್.ಬಿ. ಅಹಮದ್	೨೬.೦೬.೬೬	೨೫.೦೬.೬೬
ಬಿ.ಆರ್. ಪ್ರಭಾಕರ್	೦೭.೦೬.೬೮	೨೪.೦೬.೨೦
ಎಸ್. ಓಚೆದುಲ್ಲಾ	೨೫.೦೬.೨೦	೨೫.೦೬.೨೨
ಜೆ.ಕೆ. ಅರೋರ್	೧೪.೦೬.೨೨	೨೫.೦೬.೨೨
ಎಸ್.ಕೆ. ಹಾಜರ	೦೭.೧೦.೨೨	೦೬.೦೨.೨೫
ಸಿ.ಗೋಪಾಲರೆಡ್ಡಿ	೦೨.೦೨.೨೫	೦೬.೦೩.೨೫
ಕೆ. ರಂಗನ್ನ	೦೫.೦೬.೨೫	೨೨.೦೬.೫೦
ವಿ.ಕೆ. ಗೋರೆ	೨೨.೦೬.೫೦	೦೬.೦೮.೫೨

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ

೧	೨	೩
ಡಿ.ಎನ್. ಬೊಬೆ	೧೯.೦೬.೫೨	೨೬.೦೫.೫೫
ಎ.ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮೇಗೌಡ	೨೬.೦೫.೫೫	೨೦.೦೫.೫೬
ವಿ. ಗೋವಿಂದರಾಜ್	೨೬.೦೫.೫೬	೨೬.೦೫.೫೨
ಅಚ್ಚಿತ್ತ್ ಎ. ಶೆಟ್ಟಿ	೦೭.೦೬.೫೨	೧೫.೦೬.೫೯
ಟಿ.ಎಂ. ವಿಜಯಭಾಸ್ಕರ್	೧೫.೦೬.೫೯	೦೮.೦೬.೬೦
ಡಿ.ಎಂ. ವಿಶ್ವಲೋಮೂರ್ತಿ	೦೮.೦೬.೬೦	೦೨.೦೭.೬೨
ಎಂ. ಮದನ್ ಗೋಪಾಲ್	೦೨.೦೭.೬೨	೨೫.೦೭.೬೪
ಅಶೋಕ್ ಕುಮಾರ್ ಸಿ. ಮನೋಲಿ	೨೬.೦೭.೬೪	೨೬.೦೫.೬೫
ಎಂ.ಆರ್. ಕಾಂಬೆ	೩೧.೦೫.೬೫	೦೪.೦೬.೬೨
ಅರವಿಂದ ಜನ್ಮ	೧೦.೦೨.೬೨	--

* * *